

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU HISTORII NAUKI
IM. L I A. BIRKENMAJERÓW PAN W ROKU 2017**

I. INFORMACJE ORGANIZACYJNE

**INSTYTUT HISTORII NAUKI IM. LUDWIKA I ALEKSANDRA BIRKENMAJERÓW
PAN, INSTYTUT NAUKOWY**

Instytut Historii Nauki im. Ludwika i Aleksandra Birkenmajerów PAN w Warszawie (dalej: IHN PAN) prowadzi badania naukowe w zakresie szeroko rozumianej historii nauki, w tym historii nauk humanistycznych i społecznych, ścisłych, przyrodniczych i medycznych, historii techniki oraz historii oświaty i kultury. Interdyscyplinarne badania prowadzone są we współpracy z wieloma instytucjami krajowymi oraz zagranicznymi. Instytut jest koordynatorem ogólnopolskich programów badawczych, organizatorem konferencji naukowych, wydawcą monografii, serii wydawniczych i czasopism. Kadra naukowa IHN PAN składa się z badaczy o wysokich kompetencjach zawodowych, potwierdzonych działalnością w krajowych i zagranicznych organizacjach naukowych i publikacjami.

Instytut posiada uprawnienia do nadawania stopni i tytułów naukowych w zakresie historii nauki i techniki oraz historii oświaty i kultury.

Przy IHN PAN działa Studium Doktoranckie Historii Nauki i Kultury.

Decyzją MNiSW nr 235/KAT/2017, zakomunikowaną 7 listopada 2017 r. Instytut otrzymał kategorię naukową B. Od decyzji tej IHN PAN odwołał się 6 grudnia 2017 r.; w dniu zamknięcia sprawozdania odpowiedź z MNiSW jeszcze nie nadeszła.

Dotacja na działalność statutową wynosiła w 2017 r. 2.052.550 zł, a zatem była niższa od łącznej dotacji w 2016 r. o 183.450 zł.

STRUKTURA IHN PAN

Według stanu z 31 XII 2017 r. w Instytucie było zatrudnionych ogółem 54 pracowników, w tym 40 naukowych, 6 pracowników badawczo-technicznych, 7 pracowników administracji i 1 pracownik biblioteki. Na urlopie bezpłatnym przebywało 8 pracowników, w tym 2 w związku z uzyskanymi grantem i stypendium.

Przekazana we wrz <http://ssc.siskom.waw.pl/nowa-mapa.png> eŚniu 2017 r. do MNiSW liczba pracowników naukowych i badawczo-technicznych deklarujących Instytut jako swoje pierwsze miejsce pracy wyniosła 39 (w 2016: 36).

Funkcje dyrektora Instytutu pełnił prof. dr hab. Jarosław Włodarczyk, zastępcy dyrektora ds. ogólnych – dr hab. Joanna Schiller-Walicka, prof. PAN.

Przewodniczącym Rady Naukowej Instytutu w kadencji 2015–2018 jest prof. dr hab. Andrzej Kajetan Wróblewski, członek rzeczywisty PAN.

W Instytucie działają dwa zakłady naukowe: Zakład Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki pod kierunkiem prof. dr hab. Haliny Lichockiej oraz Zakład Historii Nauk Społecznych, Oświaty i Organizacji Nauki pod kierunkiem dr hab. Joanny Schiller-Walickiej, prof. PAN. Szczegółowe sprawozdania z działalności obu zakładów zostały zawarte w Aneksach 1 i 2.

W wyniku postępowania konkursowego w 2017 r. do pracy w IHN PAN zostało przyjętych 5 osób.

Rada Naukowa Instytutu nadała w 2017 r. tytuł doktora habilitowanego jednej osobie:

Imię i nazwisko	Tytuł pracy habilitacyjnej	Dziedzina i zakres nadanego stopnia naukowego
Iwona Pugacewicz	Batignolles 1842–1874. Edukacja Wielkiej Emigracji.	Nauki humanistyczne /historia/ historia oświaty (stopień nadany 26.10.2017 r.)

Rada Naukowa Instytutu nadała czterem osobom tytuł doktora:

Imię i nazwisko	Tytuł pracy doktorskiej	Dziedzina i zakres nadanego stopnia naukowego
Maciej Jasiński	<i>Astronomiczne poglądy Stanisława Lubienieckiego (1623–1675)</i> – promotor prof. dr hab. Jarosław Włodarczyk	Nauki humanistyczne /historia/ historia (stopień nadany 1.06.2017 r.)
Magda Siuda-Bochenek	<i>Jan Jędrzejewicz a polska i europejska astronomia drugiej połowy XIX wieku</i> – promotor prof. dr hab. Jarosław Włodarczyk	Nauki humanistyczne /historia/ historia (stopień nadany 26.10.2017 r.)

Marek Rafalski	<i>Kształtowanie się koncepcji hospicyjnej w warszawskiej medycynie od połowy XIX wieku do początków XX wieku (do wybuchu I wojny światowej) – promotor dr hab. Anna Marek</i>	Nauki humanistyczne /historia/ historia medycyny (stopień nadany 26.10.2017 r.)
Katarzyna Sudoł	<i>Historia rozwoju farmacji stosowanej na podstawie reklamy farmaceutycznej w latach 1875–1939 na polskim rynku – promotor Prof. dr hab. Iwona Arabas</i>	Nauki humanistyczne /historia/ historia medycyny (stopień nadany 13.10.2017 r.)

Aktywność naukowa

Badania naukowe pracowników

W 2017 r. w ramach działalności statutowej pracownicy IHN PAN realizowali 9 zadań badawczych o szerokim zakresie tematycznym:

1. Historia nauki polskiej;
2. Dzieje edukacji i kultury umysłowej w XVII–XX w.;
3. Nauki medyczne w XVIII–XX w.;
4. Historia techniki polskiej i powszechnej w XIX–XX w.;
5. Badania kopernikańskie;
6. Metodologia historii nauki – zagadnienia teoretyczne;
7. Historia nauki powszechnej i nauk szczegółowych;
8. Filozofia, teoria i organizacja nauki w XX wieku;
9. Badania nad inwentaryzacją dziedzictwa narodowego: rękopisy średniowieczne i instrumentarium naukowe.

W Instytucie w 2017 r. realizowano 10 projektów finansowanych ze środków Narodowego Centrum Nauki albo Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki:

Projekt w ramach	Tytuł projektu	Kierownik projektu	Okres realizacji	Przyznane środki	Instytucja finansująca
II.3.1.	Polityka państwa a system oświatowy na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej (1919–1939).	dr Andrzej Smolarczyk	18.07.2014 – 17.07.2018	83.000 PLN	NCN, Sonata

	Od programu pomocowego do embarga strategicznego. Społeczność międzynarodowa wobec dążeń krajów Środkowej i Wschodniej Europy do uzyskania penicyliny po II wojnie światowej	dr hab. Sławomir Łotysz	02.02.2015 – 01.02.2018	162.500 PLN	NCN, OPUS
	Analiza astronomicznych poglądów Stanisława Lubienieckiego (1623–1675), ich źródeł i uwarunkowań oraz przedstawienie ich na tle twierdzeń nauki XVII wieku	mgr Maciej Jasiński	11.08.2015 – 10.12.2017	84.700 PLN	NCN, Preludium
	Między tradycją a nowoczesnością: kopernikanizm, idea wielości światów i astrologia w traktacie <i>Astrostereon</i> Edwarda Greshama (1565–1613)	prof. Jarosław Włodarczyk	11.08.2015 – 10.02.2018	169.210 PLN	NCN, OPUS
	„Druga Holandia” czy naturalna forteca? Kwestia osuszenia Polesia w II Rzeczypospolitej	dr hab. Sławomir Łotysz	08.07.2016 – 07.07.2019	322.388 PLN	NCN, OPUS

	Radio na uwiezi: przemysł radiowy, instytucje i praktyki użytkowników w PRL	dr Joanna Walewska	01.10.2016 - 30.09.2017	140.000 PLN	NCN, FUGA
II.3.2.	-----	-----	-----	-----	-----
II.3.3.	Komisji Edukacji Narodowej model szkoły i obywatela – koncepcje, doświadczenia i inspiracje	prof. Kalina Bartnicka	21.12.2012 –20.06.2018	1.700.000 PLN	MNiSW, NPRH
	Korespondencja Jana Heweliusza: korespondenci polscy i transmisja wiedzy naukowej	prof. Jarosław Włodarczyk	16.10.2015 –15.10.2018	380.765 PLN	MNiSW, NPRH
	Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średnio wiecznych	dr hab. Jacek Soszyński	25.09.2017 – 24.09.2022	2.041.680 PLN	MNiSW, NPRH
	Polski wkład w przyrodo- znawstwo i technikę: słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynałazców oraz pionierów nauk matematyczno- przyrodniczych i techniki. kontynuacja	prof. dr hab. Bolesław Orłowski	05.10.2017 – 04.10.2019	230.000 PLN	MNiSW, DIALOG

Referaty naukowe i publikacje pracowników

W 2017 r. pracownicy IHN PAN wygłosili liczne referaty naukowe, zarówno na konferencjach polskich, jak i zagranicznych oraz na zaproszenie instytucji naukowych (Aneks 3).

Efektom działalności pracowników naukowych Instytutu było opublikowanie 136 prac naukowych, w tym:

- 7 monografii,
- 19 rozdziałów w wydawnictwach monograficznych,
- 3 publikacje w czasopismach naukowych posiadających współczynnik wpływu Impact Factor (IF), wymienionych w części A wykazu MNiSW,
- 27 publikacji w czasopismach recenzowanych, wyróżnionych przez European Reference Index for the Humanities (ERIH, lista C),
- 35 publikacji w innych czasopismach recenzowanych, wymienionych w aktualnym wykazie czasopism punktowanych MNiSW (lista B),
- 45 pozostałych publikacji naukowych.

Ponadto pracownicy naukowcy byli redaktorami 4 monografii naukowych. Listę publikacji, z wyłączeniem „pozostałych publikacji”, zawiera Aneks 4.

Życie naukowe

W 2017 r. odbyło się 11 konferencji i spotkań naukowych organizowanych lub współorganizowanych przez Instytut:

Nazwa konferencji miejsce, data	Organizator, współorgani- zatorzy	Rodzaj konferencji		Liczba wystą- pień
		krajowa	między- narodowa	
Nowe podejście do historii nauki I: „Miejsca nauki”. Warszawa 20–21 marca 2017	IHN PAN		Tak	9
Nowe podejście do historii nauki II: Nauka pomiędzy dyscypliną a nauką obywatelską. Warszawa, 20–21 grudnia 2017	IHN PAN		Tak	7
On Copernicus and Copernicanism. Warszawa, 22 maja 2017	IHN PAN		Tak	2

43 rd International Congress for the History of Pharmacy, Warsaw, 12-15 September 2017	Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne, Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, IHN PAN, Naczelna Izba Aptekarska		Tak	3
Maria Skłodowska-Curie – uczona i nauczycielka. Warszawa, 23 października 2017	UKSW Wydział Pedagogiczny, Towarzystwo Marii Skłodowskiej-Curie w hołdzie, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, IHN PAN	Tak		5
Multidyscyplinarne Badania nad Przeszłością, cz. II: Podążać śladami poprzedników?, Warszawa, 21 listopada 2017 r.	IAE PAN, IHN PAN	Tak		3
Polski Kongres Górniczy. Kraków, 20-22 grudnia 2017	KGHM Centrum Badawczo Rozwojowe, IHN PAN	Tak		14
Cykliczne seminarium z historii nauk przyrodniczych i ścisłych, Warszawa	IHN PAN		Tak	2
Cykliczne seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego, Warszawa	IHN PAN	Tak		6
Cykliczne seminarium „Manuscripta.pl. Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych”, Warszawa	IHN PAN, Instytut Sztuki PAN, Instytut Badań Literackich PAN	Tak		5

Cykliczne seminarium „Polska prasa medyczna i archiwalia urzędowe jako źródło historyczne w badaniach nad problematyką zdrowia i choroby XIX i XX w.”, Warszawa	IHN PAN	Tak		5
Posiedzenia naukowe Komisji Historii Nauki Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków	PAU, IHN PAN (prof. dr hab. M. Kokowski)		Tak	2

W Instytucie odbywały się regularnie seminaria naukowe, w których uczestniczyli uczeni polscy, także spoza IHN PAN, i z zagranicy oraz absolwenci uczelni wyższych z całej Polski:

- Seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego, prowadzone przez prof. dr hab. Kalinę Bartnicką i dr hab. Joannę Schiller-Walicką, prof. PAN;
- Seminarium z historii nauk przyrodniczych i ścisłych, prowadzone przez prof. dr hab. Jarosława Włodarczyka;
- Seminarium na temat „Polska prasa medyczna i archiwalia urzędowe jako źródła historyczne w badaniach nad problematyką zdrowia i choroby XIX i XX wieku”, prowadzone przez prof. dr hab. Bożenę Urbanek i dr Magdalenę Paciurek;
- Seminarium „Manuscripta.pl. Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych”, prowadzone przez dr hab. Jacka Soszyńskiego, prof. PAN.

W ramach umowy o współpracy naukowej z Instytutem Historii Litwy Republiki Litewskiej w Wilnie kontynuowane były badania nad związkami naukowymi i kulturalnymi Polski i Litwy, nauką w Uniwersytecie Wileńskim, dorobkiem wychowanków oraz jego znaczeniem dla nauki i kultury Polski oraz Litwy.

Prowadzona była również współpraca Instytutu z Euroazjatyckim Narodowym Uniwersytetem L. N. Gumilowa (L.N. Gumilyov Eurasian National University) w Astanie, Kazachstan, nawiązana w grudniu 2015 r.

We współdziałaniu z partnerami z Belgii, Francji i Niemiec kontynuowano projekt międzynarodowej krytycznej edycji korespondencji Jana Heweliusza.

Do zagranicznych instytucji naukowych, z którymi Instytut współpracował w sposób ciągły należały ponadto:

1. Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu
2. Rosyjskie Państwowe Archiwum Historii Najnowszej
3. Archiwum Uniwersytetu Technicznego w Freibergu
4. Instytut Słowianoznawstwa Rosyjskiej Akademii Nauk

5. Czeska Akademia Nauk
6. Instytut Historii Powszechnej Rosyjskiej Akademii Nauk
7. Międzynarodowy Komitet Nauk Historycznych
8. Narodowy Uniwersytet Badawczy – „Wyższa Szkoła Ekonomiki”, Rosja
9. Litewskie Archiwum Centralne w Wilnie
10. Instytut Historii Syberyjskiego Oddziału Rosyjskiej Akademii Nauk w Nowosybirsku
11. Katedra Historii Uniwersytetu Górniczego w Sankt Petersburgu
12. Instytut Historii Nauki Maxa Plancka w Berlinie
13. Międzynarodowa Akademia Historii Nauki
14. Instytut Nicolai Iorga Rumuńskiej Akademii
15. Bergische Universität Wuppertal

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

Wydawnictwa Instytutu:

W 2017 r. IHN PAN wydał 13 tytułów o łącznym nakładzie 2770 egz., w tym 8 tytułów wydawnictw zwartych i 5 tytułów wydawnictw ciągłych.

ogółem wydane		z tego								
		wydawnictwa zwarte		wydawnictwa ciągłe					Pozostałe	
				w tym czasopisma: drukowane		w wersji elektr.	Inne wyd. ciągłe			
liczba tyt.	nakł. egz.	liczba tyt.	nakł. egz.	liczba tyt.	nakł. egz.	liczba tyt.	liczba tyt.	nakł. egz.	liczba tyt.	nakł. egz.
13	2770	8	1450	5	1320	-	-	-	-	-

Wydawnictwa zwarte:

1. Daniel Beauvois, *Autobiografia i teksty wybrane*, Warszawa 2017, ss. 413, obj. 26.7 ark. Nakład 300. ISBN 978-83-7545-741-4.
2. Stanisław Kot, *Rzeczpospolita Polska w literaturze politycznej Zachodu*, oprac. Lech Szczucki i Janusz Tazbir, Warszawa 2017, ss. 211, obj. 11,8 ark. Nakład 200. ISBN 978-83-7445-761-2.
3. Michał Piekarski, *Przerwany kontrapunkt. Adolf Chybiński i początki muzykologii we Lwowie 1912–1944*, Warszawa 2017, ss.461, obj. 31.5 ark. Nakład 200. ISBN 978-83-7445-759-9.
4. Iwona H. Pugacewicz, *Batignolles 1842–1974. Edukacja Wielkiej Emigracji*,

- Warszawa 2017, ss. 701, obj. 51,5 ark. Nakład 200. ISBN 978-83-86062-39-3.
5. Anna Szczerba, *Duchowieństwo krakowskie w latach 1795–1918*, Warszawa 2017, ss. 683, obj. 49 ark. ISBN 978-83-7545-741-4.
 6. *Z dziejów kartografii*, t. XXI, Warszawa 2017, ss. 318, obj. 17 ark. Nakład 100. ISBN 978-83-86062-39-3.
 7. Maciej Jasiński, *Stanisław Lubieniecki i astronomia kometarna XVII stulecia*, Warszawa 2017, ss. 392, obj. 17 ark. Nakład 300. ISBN 978-83-7545-805-3.
 8. Stefan Zamecki, *O niektórych potrzebach nauki polskiej omawianych na łamach periodyku „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój lata 1918–1947. Aneks*. Warszawa 2017, ss. 496, obj. ark. 25. Nakład 100. ISBN 978-83-87992-89-7.

Wydawnictwa ciągłe / Czasopisma:

1. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, nr 1, 2, 3, 4/2017, nakład 150 egz. każdy numer.
2. „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki”, nr 1, 2/2017, nakład 100 egz. każdy numer.
3. „Medycyna Nowożytna”, nr 1/2017, nakład 200 egz.
4. „Organon”, 1/2017, nakład 200 egz.
5. „Rozprawy z Dziejów Oświaty”, t. LIV, 2017, nakład 120 egz.

Działalność dydaktyczna

15 pracowników Instytutu prowadziło działalność dydaktyczną, w tym 1 pracownik na uczelni we Francji, a pozostali na kilkunastu wydziałach krajowych ośrodków akademickich:

1. Faculté Libre de Médecine Naturelle et d’Ethnomédecine, Paryż
2. Wydział Farmaceutyczny Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
3. Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego
4. Wydział Filologii Klasycznej Uniwersytetu Warszawskiego
5. Uniwersytet Otwarty Uniwersytetu Warszawskiego
6. Instytut Matematyki Uniwersytetu Jagiellońskiego
7. Grochowski Uniwersytet Trzeciego Wieku
8. Górnośląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości
9. Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
10. Instytut Etnologii i Antropologii Uniwersytetu Jagiellońskiego
11. Studium Doktoranckie przy Instytucie Historii Nauki PAN

Działalność popularnonaukowa i ekspercka

Historycy nauki i techniki, zatrudnieni w Instytucie, współpracują z instytucjami w kraju i za granicą, pełniąc funkcje eksperckie lub kierownicze. Wielu pracowników Instytutu popularyzuje osiągnięcia nauki i techniki w Internecie, prasie, radiu oraz telewizji, wygłaszając wykłady publiczne oraz biorąc udział w wydarzeniach popularyzujących naukę.

Na działalność popularnonaukową w 2017 roku złożyły się:

Książki popularnonaukowe – 2

Artykuły popularnonaukowe: w prasie – 7, w Internecie – 3

Wykłady oraz odczyty popularnonaukowe – 36

Udział w programach telewizyjnych – 2

Udział w filmie dokumentalnym – 1

Udział w audycjach radiowych – 17

Udział w wywiadach radiowych - 7

Wywiady w prasie – 3

Organizacja wystaw – 1

ANEKS 1**Działalność naukowo-badawcza Zakładu Historii Nauk Ścisłych,
Przyrodniczych i Techniki w 2017 roku**

Działalność naukowa Zakładu Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki charakteryzowała się w 2017 r. głównie kontynuacją prac badawczych, podjętych wcześniej. Wynikało to w przeważającej mierze z realizacji projektów, wspomaganych finansowo ze środków zewnętrznych, poprzez przyznane granty. Ponieważ tego rodzaju projektów ostatnio jeszcze przybyło, można oczekiwać, iż tendencja kontynuacji badań utrzyma się również w najbliższych latach.

Ubiegłoroczny dorobek naukowy Zakładu jest duży i ważny. W znacznej części powstał w wyniku współpracy z krajowymi i zagranicznymi instytucjami, zajmującymi się – w aspekcie historycznym – rozwojem nauki, techniki, a także szeroko rozumianej kultury.

ELEMENTY NAUKOZNAWSTWA, POLITYKI NAUKOWEJ, KULTURY I FILOZOFII

W pracach Zakładu naukoznawstwem zajmuje się już od lat prof. dr hab. Stefan Zamecki. Ostatnio przedmiotem jego badań była *Problematyka naukoznawcza na łamach periodyku „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój”. Studium historyczno-metodologiczne*. Pod tym tytułem w 2016 r. ukazała się książka S. Zameckiego, obejmująca okres 1918–1947. Obecnie jest już gotowa i przekazana do druku następna część tego opracowania, tak samo zatytułowana, ale dotycząca roczników ukazujących się po wznowieniu, czyli w latach 1992–2016. Zagadnieniom naukoznawstwa w rocznikach „Nauka Polska. Jej Potrzeby...” poświęcił również prof. Zamecki (i przekazał do druku) artykuł syntetyczny, uwzględniający wszystkie tomy tego wydawnictwa.

Aktualna polska polityka naukowa stała się natomiast przedmiotem krytycznych rozważań prof. dr. hab. Michała Kokowskiego. Prof. Kokowski poddał analizie treść „Projektu z dnia 23 marca 2017 r. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia ... 2017 r. ...”, a także „Projektu z dnia 16.09.2017 r. Ustawy z dnia ... „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce”. Przygotował na ten temat dwie publikacje, w których wskazał wady każdego z tych dokumentów i zaproponował stosowne zmiany.

Niezależnie od tego M. Kokowski nawiązał współpracę z Robertem Foxem, emerytowanym profesorem z Muzeum Historii Nauki w Cambridge, historykiem nauk ścisłych, zajmującym się między innymi polityką naukową i kulturalną w XIX-wiecznej Francji oraz internacjonalizmem nauki i kultury w wieku XX. Prof. Kokowski

przeprowadził dyskusję z Foxem na temat rozwoju jego kariery naukowej i jego poglądów na temat historiografii nauki i techniki. Rezultatem tej dyskusji jest wspólny artykuł opublikowany w języku angielskim w wydawnictwie *Studia Historiae Scientiarum*.

Odmienne od tych zainteresowań były badania dr hab. Iwony Arabas prof. PAN, która w 2017 r. kontynuowała prace związane z tematem „Gabinety osobliwości jako protomuzea nauki”. Przewidywanym efektem tych prac ma być opisanie Gabinetu Historii Naturalnej księżny Anny Jabłonowskiej, stanowiącego najbogatszą ówczesną kolekcję przyrodniczą oraz odtworzenie tej kolekcji, a także jej losów po wywiezieniu z Siemiatycz do Moskwy.

Kontynuacją podjętych wcześniej dociekań zajmował się również dr Marcin Dolecki. Była to *Ontologia porównawcza snów i jawy*. Dr Dolecki analizował podobieństwa i różnice pomiędzy podstawowymi właściwościami snów oraz jawy – w kontekście refleksji nad terminologią stosowaną w ontologii. Rozwinął koncepcję, którą nazwał personalizmem onirycznym i którą zawarł w drugim, zmienionym wydaniu swojej książki *Philosopher's Crystal: The Treacherous Terrain of Tassatarius*, gdzie sformułował tezę, iż podmiot transcendentálny (nazywany w personalizmie onirycznym *Śniącym*) oraz Bóg są dwoma aspektami Absolutu. Na swoim blogu poświęconym filozofii oraz historii chemii:

<https://mdolecki.wordpress.com/2017/12/17/the-divine-light-within/>

przedstawił ontologiczne implikacje wynikające z metafory, iż Bóg jest moim zwierciadłem (przez „ja” rozumiem podmiot transcendentálny, nie zaś „ja” empiryczne).

HISTORIA NAUK ŚCISŁYCH

Historia matematyki

Kontynuacja badań była ostatnio w tej specjalności Zakładu cechą dominującą. Dr hab. Krzysztof Maślanka prof. PAN konsekwentnie zajmuje się historią analitycznej teorii liczb z jej centralnym obiektem, czyli funkcją dzeta Riemanna. Od lat stara się łączyć badania nad historią matematyki z aktywnym uzyskiwaniem wyników w teorii liczb, ponieważ rezultaty te z czasem także stają się drobną częścią najnowszej historii matematyki. Interakcja historii i współczesności inspiruje i przynosi obopólną korzyść. K. Maślanka w 2017 r. uzyskał i opublikował ciekawy i estetyczny wynik z teorii liczb. Jest to analityczna reprezentacja dzielników liczb całkowitych. Kwestia podzielności liczb i związana z nią multiplikatywna struktura liczb całkowitych są intensywnie badane od czasów Euklidesa, a wiele trudnych problemów pozostaje wciąż otwartych. Wspomniany wynik pozytywnie ocenił wybitny amerykański ekspert w dziedzinie teorii liczb, prof. Jeffrey Lagarias z University of Michigan.

Krzysztof Maślanka kontynuował również swoje wcześniejsze przemyślenia na temat interpretacji mechaniki kwantowej, która od lat 30. XX wieku budzi wiele kontrowersji. Zemyślenia te zawarł w artykule opublikowanym w czasopiśmie „Foton” dla nauczycieli i studentów fizyki oraz uczniów, wydawanym przez Instytut Fizyki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Odmienny charakter miały prace kontynuowane przez dr Danutę Ciesielską, która zajęła się biografią Stanisławy Doroty z Lilientalów Nikodymowej, pierwszej kobiety zatrudnionej jako pracownik naukowy w Kenyon College w Gambier (Ohio), autorki oryginalnych publikacji na temat ciągów oraz innych prac matematycznych. Zgromadzone przez dr Ciesielską archiwalia polskie i amerykańskie dostarczyły materiałów pozwalających na podjęcie wątków socjologicznych, jak na przykład problem współpracy naukowej małżeństwa Nikodymów ilustrującej ideę *couple in science* (modną obecnie w europejskiej historii nauki). Poza tym źródła epistolograficzne i wspomnieniowe zawierają nieznane wcześniej wiadomości o środowisku matematyków polskich w kraju i USA. Na przykładzie Stanisławy Nikodymowej przedstawiła D. Ciesielska zagadnienie asymilacji uczonych żydowskiego pochodzenia w polskim środowisku naukowym oraz asymilacji polskich uczonych w USA.

Niezależnie od prac kontynuowanych dr Ciesielska podjęła dwa nowe tematy:

1. Matematycy – członkowie zagraniczni AU i PAU (1872–1952);
2. Polityka stypendialna AU i PAU (1872–1952) w zakresie nauk ścisłych i przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem matematyki, fizyki i astronomii.

Obydwa te tematy wiążą się z przygotowywaną przez Danutę Ciesielską rozprawą habilitacyjną. W ramach pierwszego z nich Autorka zajęła się matematykami – członkami AU i PAU, wychodząc od analizy kryteriów, według których zostali oni przyjęci do tych Akademii. W ten sposób uzyskała obraz realizowanej w AU i PAU polityki nawiązywania kontaktów naukowych między polskimi i zagranicznymi uczonymi.

Drugi temat wpisuje się w badania prowadzone w ramach grantu NCN *Studia i badania naukowe polskich matematyków, fizyków i astronomów na Uniwersytecie w Getyndze (1895–1933)*. Dr Ciesielska pracowała nad osiągnięciami polskich stypendystów w czasie pobytu na stypendiach i w okresie późniejszym. W pracy wykorzystała istniejącą literaturę przedmiotu oraz materiały źródłowe (sprawozdania z pobytów naukowych, oryginalne publikacje itp.).

Dr Karolina Karpińska prowadziła badania poświęcone nauczaniu matematyki na ziemiach polskich w dobie zaborów (1795–1918). Wykorzystując nieopracowane dotąd źródła, przeanalizowała pierwsze matury z matematyki z lat 1789–1805 w szkołach funkcjonujących na terenach Rzeczypospolitej i zagarniętych przez zaborców; sporządziła charakterystyki zmian egzaminu maturalnego z matematyki na Pomorzu Nadwiślańskim i w Wielkopolsce począwszy od wojen napoleońskich aż do 1918 roku; porównała dziewiętnastowieczne matury z matematyki z zaboru

pruskiego z pierwszymi maturami w II Rzeczypospolitej; zbadała sposób kształcenia nauczyciela gimnazjalnego na ziemiach polskich zaboru pruskiego i sporządziła charakterystykę egzaminów nauczycielskich; opracowała sylwetkę Karla Weierstrassa jako nauczyciela matematyki w progimnazjum w Wałczu i gimnazjum w Braniewie, poddając również analizie porównawczej sposób nauczania matematyki w tych dwóch typach szkół. Pierwsze wyniki tych badań dr Karpińska przedstawiła na konferencjach krajowych i międzynarodowych, jak również w przekazanym do druku artykule *O ewolucji egzaminu maturalnego z matematyki w latach 1789–1935* (współautor: S. Domoradzki).

Historia astronomii

Podobnie jak w latach ubiegłych, kierowany przez prof. dr. hab. Jarosława Włodarczyka zespół historyków astronomii zajmował się kontynuacją prac rozpoczętych w 2015 r., a związanych z realizacją dwóch międzynarodowych projektów badawczych, których zakończenie zostało przewidziane, odpowiednio, na rok 2017 i 2018.

Pierwszy z projektów, zatytułowany *Między tradycją a nowoczesnością: kopernikanizm, idea wielości światów i astrologia w traktacie Astrostereon Edwarda Greshama (1565–1613)*, był finansowo wspierany przez grant NCN. W ramach tego projektu podjęta została analiza pochodzącego z 1603 r. traktatu astronomiczno-astrologicznego Edwarda Greshama. Traktat zachował się w formie pięciu rękopisów (Londyn, Oksford). Analiza wątków astronomicznych ujawniła nieznane w historii astronomii fakty – Gresham okazał się nie tylko zwolennikiem astronomii heliocentrycznej, lecz także pionierem badań powierzchni Księżyca oraz rozważań o astronomii księżycowej (uprzedzając Keplera) i pierwszym teoretykiem zjawiska zakryć gwiazd przez planety (na gruncie astronomii Kopernika). Analiza społecznej recepcji nowej astronomii w Anglii w czasach Greshama została zarysowana w dwóch artykułach prof. Włodarczyka we współautorstwie z Anną Ceterą. Poza tym do druku został oddany artykuł: J. Włodarczyk, R. L. Kremer, *Edward Gresham, Copernican Cosmology, and Planetary Occultations in Pre-Telescopic Astronomy*.

W obszarze tego samego tematu kontynuowała prace nad krytyczną edycją (w j. angielskim i polskim) traktatu Greshama dr Barbara Bienias, zajmując się zestawieniem porównawczym powstałych transkrypcji w celu wyłonienia tekstu źródłowego. Powstałe opracowanie (z pierwszą wersją przypisów, ustaleniem większości tekstów źródłowych, z których korzystał Gresham) zostało także przetłumaczone na język polski. Badania przeprowadzone podczas kwerendy w Londynie (czerwiec 2017) pozwoliły ustalić kilka nowych faktów z życia Greshama oraz to, że na początku XVII w. nie był on postacią drugoplanową w intelektualnym życiu Londynu, lecz miał swoich naśladowców – czego przykładem są prognostyki Thomasa Bretnora. Pogłębiona analiza rękopisów *Astrostereonu* przybliżyła chronologię ich powsta-

wania. Przy okazji poszukiwań innych rękopisów Greshama udało się dr Bienias zidentyfikować rękopis, który dotychczas w zbiorach British Library figurował jako anonimowy tekst alchemiczny, a który okazał się tłumaczeniem na język angielski francuskiego tekstu *La Toyson d'Or* (1612), będącego parafrazą traktatu *Splendor Solis* Salomona Trismosina.

Drugi z projektów, *Korespondencja Jana Heweliusza: korespondenci polscy i transmisja wiedzy naukowej*, jest finansowany poprzez grant NPRH i stanowi fragment szerszych badań, prowadzonych pod egidą l'Union Academique Internationale oraz International Academy of the History of Science, a z naszej strony – PAU i PAN. W kierowanym przez prof. J. Włodarczyka polskim zespole są już na ukończeniu dwa anglojęzyczne tomy, zawierających korespondencję Heweliusza z Piotrem Cruegerem i ze Stanisławem Lubienieckim. Zostaną opublikowane w wydawnictwie Brepols.

Tom poświęcony korespondencji Heweliusza z Lubienieckim przygotowywał dr Maciej Jasiński, który kontynuował prace translacyjne i edytorskie oraz uzupełniał komentarze. Poza tym dr Jasiński poddał analizie poglądy Stanisława Lubienieckiego na zagadnienia kometarne oraz inne kwestie astronomii XVII w. W 2017 r. zakończył i obronił pracę doktorską *Astronomiczne poglądy Stanisława Lubienieckiego (1623–1675)*, która w wersji rozszerzonej ukazała się pt. *Stanisław Lubieniecki i astronomia kometarna XVII stulecia* jako tom II w serii „Bibliotheca Heveliana”, wydawanej przez IHN PAN razem z PAN Biblioteką Gdańską.

Prof. J. Włodarczyk zajmował się jeszcze jednym tematem badawczym: *Astronomia w pismach Jana Kochanowskiego*. Będąc członkiem zespołu przygotowującego wydanie tomu IX (*Aratus*) *Dzieł wszystkich Jana Kochanowskiego* (tzw. wydanie sejmowe) opracował komentarz astronomiczny do poematów *Phaenomena* (j. polski) i *Marcii Tullii Ciceronis Aratus* (j. łaciński) Kochanowskiego

Nowszą historią astronomii na ziemiach polskich zajmowała się natomiast Magda Siuda-Bochenek. W 2017 r. zakończyła i obroniła swoją rozprawę doktorską *Jan Jędrzejewicz a polska i europejska astronomia drugiej połowy XIX wieku*.

Historia chemii i fizyki

Zagadnieniami z pogranicza historii chemii i fizyki zajmował się dr Marcin Dolecki przygotowując rozprawę habilitacyjną na temat *Idee a eksperyment: dzieje badań nad naturą świata fizykalnego w I połowie XX w. Działalność Ludwika Wertensteina*. W 2017 r. kontynuował prace nad monografią. W wyniku kwerendy bibliotecznej i archiwalnej zebrał część publikacji dotyczących życia oraz działalności badawczej i dydaktycznej Wertensteina – jednego z głównych badaczy zjawisk promieniotwórczości w przedwojennej Polsce.

Tego samego okresu dotyczyły badania prowadzone przez prof. dr hab. Halinę Lichocką, kontynuującą w ramach polsko-litewskiego grantu realizację tematu *Historia chemicznych badań naukowych i dydaktyki chemii na Uniwersytecie Stefana*

Batorego w Wilnie. Prof. Lichočka zakończyła i przekazała do druku tekst monograficzny (ok. 6 ark.): *Chemia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego*. Jest to pierwsze w dotychczasowej literaturze opracowanie tego tematu. Zostało napisane przede wszystkim na podstawie niebadanych wcześniej materiałów archiwalnych, znajdujących się w Centralnym Państwowym Archiwum Litwy.

Nowym natomiast tematem, rozpoczętym w 2017 r. przez H. Lichočkę, był *Słownik chemików polskich* – rzecz pomyślana jako jeden z tomów w wielotomowej serii, poświęconych biografiami reprezentantów poszczególnych nauk (słownik fizyków, słownik matematyków, słownik astronomów itp.). Prof. Lichočka przygotowała listę przewidywanych haseł, zawierającą około 1000 nazwisk chemików pracujących na ziemiach polskich i poza granicami, którzy wnieśli istotny wkład w rozwój nauki, przemysłu, a także dydaktyki i upowszechniania wiedzy chemicznej. W projektowanym słowniku znajdą się w przeważającej liczbie biogramy, które trzeba będzie napisać po raz pierwszy, ponieważ z różnych względów nie zostały dotychczas umieszczone w żadnych wydawnictwach encyklopedycznych.

HISTORIA NAUK PRZYRODNICZYCH I MEDYCZNYCH

Historia przyrodoznawstwa

Wielowątkowe badania w tej dziedzinie prowadził dr hab. Piotr Daszkiewicz prof. PAN. Przedmiotem jego zainteresowań były głównie: polsko-francuskie związki naukowe w wiekach XVIII i XIX; poszukiwanie pamiątek polskiego dziedzictwa naukowego we Francji; historia kolekcji przyrodniczych w XIX wieku; historia badań Puszczy Białowieskiej i ochrony przyrody.

Najważniejszym efektem prac P. Daszkiewicza było odnalezienie i pierwsza interpretacja wielu nieznanych bądź nieprzebadanych źródeł, takich jak:

- egzemplarz katalogu faunistycznego Konstantego Tyzenhauza w archiwum Juliusza Verreaux w zbiorach Biblioteki Głównej Narodowego Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu;
- list Marianny Sumińskiej do Jeana-Charles'a Josepha Laumonda (także pierwsza edycja);
- materiały polskiej wyprawy do Algierii w 1866 roku – ich pierwsza interpretacja w świetle francuskich dokumentów epoki przyczynia się do ukazania znaczenia polskich archiwaliów dla historii europejskiej zoologii;
- minerały подарowane przez Seweryna Zdzitowieckiego Narodowemu Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu;
- materiały dotyczące białowieskich żubrów w europejskich kolekcjach przyrodniczych – pierwsza interpretacja wpływu „naukowych polowań” na populację tego gatunku;

- opublikowane i rękopiśmienne (ze zbiorów Biblioteki Kórnickiej) prace Ignacego Mielżyńskiego – pozwoliło to uzupełnić biogram tego uczonego i ukazać znaczenie jego prac dla narodzin współczesnej parazytologii;
- korespondencja polskich przyrodników dotycząca historii upadku „Maison Verreaux”, największej dziewiętnastowiecznej firmy handlującej okazami przyrodniczymi (częściowo nieznane dotychczas źródła);
- korespondencja Władysława Taczanowskiego, Ignacego Domeyki i Edwarda Janczewskiego – pierwsze opracowanie historii polskiego antydarwinizmu naukowego;

Historia nauk o Ziemi

Historią nauk o Ziemi, a zwłaszcza historią górnictwa zajmował się dr hab. Andrzej J. Wójcik prof. PAN. Badania prowadzone w 2017 r. wpisywały się w problematykę, którą A. J. Wójcik rozwija od lat. Należą do nich kontynuowane wątki szczegółowe:

- *Badanie i ochrona dziedzictwa geologicznego i górniczego*. Prace prowadzone są we współpracy z przedstawicielami Instytutu Geologii Karelskiego Centrum Naukowego Rosyjskiej Akademii Nauk w Pietrozawodsku. Analizami objęte zostały ślady podziemnego górnictwa surowców mineralnych oraz wpływu górnictwa na środowisko naturalne, w szczególności dzieje i rozwój techniki górniczej, a także geologicznych metod badawczych.
- *Dzieje polskich geologów i górników oraz ich dokonania zawodowych (XVII–XX w.) w Polsce i na świecie*. Badania szczegółowe dotyczą biogramów specjalistów pracujących w Polsce w XVIII i w XIX w. i są prowadzone we współpracy z przedstawicielami instytucji niemieckich, polskich i rosyjskich.
- *Losy i dokonania zawodowe polskich absolwentów europejskich szkół górniczych (XVIII–XIX w.)*. Temat ten jest uzupełnieniem poprzedniego i obejmuje opracowanie biogramów absolwentów szkół górniczych, którzy pochodzili z Polski.
- *Losy specjalistów saskich podejmujących pracę w górnictwie i hutnictwie Królestwa Polskiego na przełomie XVIII i w pierwszej połowie XIX w.* Prace mają na uwadze ukazanie znaczenia Bergakademie we Freibergu dla rozwoju nauk geologiczno-górnicznych w Polsce oraz roli i znaczenia nowoczesnie wykształconych kadr technicznych.
- *Zachowanie i eksponowanie zabytków przyrody nieożywionej w dawnych kopalniach na obszarze Górnego Śląska*. Temat, realizowany we współpracy z przedstawicielami Uniwersytetu Opolskiego i Politechniki Śląskiej w Gliwicach, obejmuje badanie możliwości zachowania i udostępnienia podziemnych wyrobisk górniczych, związanych z górnictwem rud srebra i ołowiu, jak również geostanowisk: pokładów węgla kamiennego czy wychodni warstw piaskowców karbońskich z poziomami skamieniałości przewodnich.

- *Biografie Władysława Szajnochy Hipolita Kownackiego.*
- *Opracowanie materiałów kartograficznych dotyczących geologii ziem polskich (XIX w.).*
- *Historia muzealnictwa techniki na ziemiach polskich.*

Poza tym prof. A. J. Wójcik podjął dwa nowe tematy:

- *Zachowanie i udostępnienie dla celów geoturystycznych dziedzictwa górniczego na ziemiach polskich.* Zapoczątkowano badania podziemnych tras turystycznych w Polsce w celu określenia ich potencjału i ewentualnych zagrożeń.
- Badania dokumentów związanych z działalnością polskich przyrodników na Nowej Ziemi i w obwodzie archangielskim, Rosja.*

Historia farmacji

Dr hab. Anna Trojanowska prof. PAN kontynuowała w 2017 r. badania na temat: *Zagadnienie fałszowania produktów spożywczych na łamach polskich czasopism i publikacji naukowych z drugiej połowy XIX wieku.* A. Trojanowska zajęła się szczególnie działalnością Pracowni Bakteriologiczno-Chemicznej, utworzonej w 1897 r. w Towarzystwie Farmaceutycznym Warszawskim. Zebrała materiały dotyczące edukacyjnej i naukowej aktywności pracowni oraz kierujących nią osób (głównie Michała Białobrzeskiego i Stanisława Weila). Na tej podstawie przygotowała referat *Pracownia Bakteriologiczno-Chemiczna Towarzystwa Farmaceutycznego Warszawskiego.*

Drugim zagadnieniem badanym przez prof. Trojanowską było *Żywnienie w ośrodkach karnych i poprawczych w Królestwie Polskim w XIX i w początkach XX w.* Głównym celem tych badań było ustalenie zmian w żywieniu więźniów oraz czynników, które w omawianym okresie wpływały na ustalenie więziennej diety. Temat ten A. Trojanowska zaprezentowała w formie referatu oraz przygotowała artykuł naukowy. Zagadnienia te nie były dotychczas szczegółowo opracowane.

Historia nauk medycznych

Problematyka dotycząca historii medycyny na ziemiach wschodnich Polski okresu międzywojennego i czasów zaborów była, podobnie jak w latach ubiegłych, przedmiotem prac badawczych prof. dr hab. Bożeny Urbanek. Prace te polegały przede wszystkim na przygotowywaniu publikacji oraz referatów i udziale w konferencjach. Kontynuacją tych działań jest rozpoczęcie prac nad zorganizowaniem w 2018 r. międzynarodowej konferencji *Medycy polskiego pogranicza II RP*, czyli opracowanie szczegółowej tematyki konferencji, dobór autorów, wystąpień plenarnych itp.

W realizację tych prac włączyła się również dr Magdalena Paciorek, kiedy już zakończyła i opublikowała monografię *Studenci wydziałów lekarskich w Polsce w latach 1944/1945–1948/1949 – kształtowanie i rozwój środowiska* (rozprawa habilitacyjna). Ponieważ kwestie poruszone w tej monografii stanowią w dalszym ciągu ob-

szar zainteresowań Autorki, podjęta w roku 2017 poszukiwanie źródeł odnoszących się do środowiska studentów wydziałów lekarskich z lat późniejszych.

HISTORIA TECHNIKI

Sprawa wydanego przed dwoma laty dzieła zbiorowego *Polski wkład w przyrodoznawstwo i technikę. Słownik biograficzny polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, miała swoje dalsze implikacje także w 2017 r. Redaktor i w znacznym stopniu autor tego dzieła – prof. dr hab. Bolesław Orłowski uzyskał bowiem grant MNiSW na tom V (uzupełniający i podsumowujący). Prof. Orłowski przystąpił więc do prac przygotowawczych nad tym tomem.

Poza tym prof. Orłowski napisał i przekazał do druku dwa teksty monograficzne: *Z najlepszymi brać się za bary – rzecz o etosie twórców techniki w dwudziestoleciu niepodległości i ich dokonaniach*; oraz *Co o polskim wkładzie w rozwój techniki świadomy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej wiedzieć powinien*.

Kontynuacją wcześniej rozpoczętych badań zajmował się również dr hab. inż. Sławomir Łotysz prof. PAN, który jest kierownikiem i jednocześnie wykonawcą dwóch projektów badawczych, wspieranych finansowo przez NCN: *Od programu pomocowego do embarga strategicznego. Społeczność międzynarodowa wobec dążeń krajów Środkowej i Wschodniej Europy do uzyskania penicyliny po II wojnie światowej* (Opus 7); *'Druga Holandia' czy naturalna forteca? Kwestia osuszenia Polesia w II Rzeczypospolitej* (Opus 10). W ramach realizacji obu projektów S. Łotysz przeprowadził kwerendy archiwalne w United Nations Archives w Nowym Jorku oraz w National Archives and Records Administration w Waszyngtonie.

Badania naukowe dotyczące historii techniki prowadził również dr hab. Zbigniew Tucholski prof. PAN. Była to kontynuacja prac w ramach projektu przygotowanego wraz z Instytutem Badań Literackich PAN na temat literaturoznawstwa architektonicznego. Projekt ten uzyskał grant z NPRH.

Z. Tucholski ukończył także i opublikował monografię, napisanej wraz z Anną Mistewicz, zatytułowaną *Wiślane porty Warszawy. Historia infrastruktury żeglugi śródlądowej stolicy*.

Niezależnie od tego prof. Tucholski, podobnie jak w latach ubiegłych, zajmował się pozyskiwaniem i opracowywaniem archiwalnej dokumentacji technicznej infrastruktury kolejowej oraz obiektów inżynierskich, a także dokumentacji konserwatorskiej i ochrony zabytków techniki na terenie całego kraju. W 2017 r. otrzymał uprawnienia rzeczoznawcy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie opieki nad zabytkami, w dziedzinie – zabytki techniki i architektura przemysłowa. Działalność konserwatorska, ochroniarska i inwentaryzacyjna zabytków techniki, prowadzona przez Z. Tucholskiego przyniosła bardzo ważne rezultaty, na przykład:

- Kierowany przez Z. Tucholskiego zespół pracowników Muzeum Wojska Polskiego zapobiegł złomowaniu unikatowego prototypu silnika typu CD-19, produkcji Zakładów im. M. Nowotki w Warszawie. Silnik został przekazany do kolekcji Towarzystwa Kolei Wielkopolskich w Jarocinie.
- Prof. Tucholski brał udział jako ekspert w pracach Komisji Infrastruktury Senatu RP. Zajmował się opracowaniem zmian w ustawie o eksploatacji zabytkowego taboru kolejowego i kolei muzealnych. Przekonywał o konieczności powołania Narodowego Muzeum Kolejnictwa w celu ochrony zbiorów dawnego Muzeum Kolejnictwa.
- Z. Tucholski wykonał z autopsji, podczas marszu szlakiem najstarszej polskiej kolei, czyli Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej (310 km), dokumentację zabytków infrastruktury i architektury kolejowej. Drugi marsz historyczny odbył szlakiem Drogi Żelaznej Warszawsko-Bydgoskiej na odcinku Skierniewice–Aleksandrów Kujawski–Toruń Główny (117 km).
- W 2017 r. Z. Tucholski był autorem lub współautorem 31 opinii i ekspertyz dotyczących zabytków techniki, komunikacji i architektury przemysłowej.

INSTRUMENTARIUM NAUKOWE – HISTORIA APARATURY BADAWCZEJ

Rozpoczęte rok wcześniej prace w ramach tematu *Historyczne instrumenty naukowe w zasobach polskich muzeów i wybranych instytucji naukowych* kontynuowała dr hab. Ewa Wyka prof. PAN, uzyskując dofinansowanie NCN (Opus 13). Prof. Wyka rozpoczęła kwerendę w 30 muzeach. Opracowała główne założenia metody klasyfikacji obiektów. Elementem nowatorskim w zadaniu jest wprowadzenie metody waloryzacji historycznych przyrządów naukowych. Metoda ma na celu stworzenie narzędzia do maksymalnie obiektywnej oceny wartości historycznych przyrządów, zarówno pod względem ich wartości naukowej, historycznej, jak i artystycznej. Wykonane zostały prace nad doбором kryteriów oraz przypisania im wartości ilościowych i wagowych, a także wstępne próby zastosowania tak dobranych kryteriów do oceny kilkunastu historycznych przyrządów. Dalszym etapem będą prace uściślające i uzupełniające metodę. E. Wyka przygotowała również założenia projektowe bazy danych. Prace prowadziła w konsultacji z Laboratorium Cyfrowym Humanistyki UW, które wykona bazę danych.

Tematyka powyższego zadania nie była dotychczas w kraju podejmowana, pod względem badań kwerendalnych i proponowanej próby wartościowania historycznych przyrządów naukowych. Na tle światowych badań będzie to pierwsza próba ukazania w szerszy sposób dziedzictwa naukowego instrumentarium zachowanego w polskich zbiorach.

Kierownik Zakładu
Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki
Prof. dr hab. Halina Lichočka

ANEKS 2

Działalność badawcza Zakładu Historii Nauk Społecznych, Oświaty i Organizacji Nauki w 2017 roku

Badania Zakładu Historii Nauk Społecznych, Oświaty i Organizacji Nauki (kierownik dr hab. prof. PAN Joanna Schiller-Walicka) koncentrowały się w 2017 r. wokół trzech obszarów tematycznych: historii piśmiennictwa średniowiecznego, dziejów oświaty i kultury umysłowej od XVII do XX wieku oraz historii nauk humanistycznych i społecznych w XIX i XX wieku. Do najważniejszych osiągnięć pracowników Zakładu w 2017 r. należy zaliczyć: uzyskanie przez grupę badaczy IHN PAN pod kierownictwem dr. hab. Jacka Soszyńskiego pięcioletniego grantu NPRH *Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych* (projekt manuscripta.pl); otrzymanie przez dr. Jerzego Kaliszuka nagrody naukowej I Wydziału PAN w dziedzinie historii im. Joachima Lelewela za trzytomową pracę *Codices deperditi. Średniowieczne rękopisy łacińskie Biblioteki Narodowej utracone w czasie II wojny światowej*, t. 1: *Dzieje i charakterystyka kolekcji*, ss. 697, t. 2: *Katalog*, cz. 1-2, ss. 1381, t. 3: *Indeksy, Aneksy, Bibliografia*, ss. 752, Wrocław 2016 oraz I nagrody „Studiów Źródłoznawczych” im. Stefana K. Kuczyńskiego za rok 2016 w kategorii *Edycje źródłowe i pomoce naukowe* za tę samą pracę; otrzymanie przez prof. Kalinę Bartnicką Medalu „Mickiewicz-Puszkina” za trójjęzyczną (polsko-litewsko-angielską) edycję w 2015 r. *Ustaw Komisji Edukacji Narodowej*, przyznanego przez Stowarzyszenie Współpracy Polska-Wschód; otrzymanie Nagrody Prezesa Rady Ministrów za najlepszą pracę doktorską (*Józef Sigalin (1909-1983). Biografia pierwszego naczelnego architekta Warszawy*) przez dr. Andrzeja Skalimowskiego; ukazanie się dwóch monografii pióra dr. Michała Piekarskiego *Przerwany kontrpunkt. Adolf Chybiński i początki polskiej muzykologii we Lwowie 1912-1944*, Warszawa 2017 oraz *Muzyka we Lwowie. Od Mozarta do Majerskiego. Kompozytorzy, muzycy, instytucje*, Warszawa 2017; a także otrzymanie Nagrody w Konkursie im. Hanny Szwankowskiej, przyznawanej przez Oddział Warszawski Towarzystwa Miłośników Historii i Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy za pracę zbiorową *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1816-2016*, t. 1-3, Warszawa 2016, której współautorką jest dr hab. Joanna Schiller-Walicka.

Badania nad piśmiennictwem średniowiecznym – manuscripta.pl

W ramach powstałego w 2016 r. zespołu manuscripta.pl i dzięki przyznanemu jesienią 2017 r. grantowi NPRH *Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych*, pod kierownictwem dr. hab. Jacka Soszyńskiego problema-

tyką tą zajmują się spośród pracowników IHN PAN: dr Jerzy Kaliszuk, mgr Paulina Pludra-Żuk, mgr Sławomir Szyller, mgr Karolina Figaszewska oraz mgr Maja Bogajczyk, która z końcem 2017 r. zakończyła swoją współpracę z Instytutem. W projekcie badawczym uczestniczą także pracownicy Instytutu Sztuki PAN oraz Instytutu Badań Literackich PAN (podpisane zostały umowy międzyinstytutowe). Na pierwszym etapie prac została zmeliorowana strona www, która już obejmuje przeszło 90% raportowanych w literaturze rękopisów średniowiecznych. Rozpoczęto kwerendy badawcze w następujących repozytoriach: Ośrodek Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne KUL (J. Soszyński, P. Pludra-Żuk), Biblioteka Uniwersytecka KUL (J. Soszyński), Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Lublinie (J. Soszyński, P. Pludra-Żuk), Biblioteka im. H. Łopacińskiego w Lublinie (J. Soszyński, P. Pludra-Żuk), Biblioteka Gdańska PAN (J. Soszyński, P. Pludra-Żuk), Książnica Pomorska w Szczecinie (J. Kaliszuk, K. Figaszewska), Biblioteka Prowincji OO Bernardynów, Kraków (S. Szyller), Biblioteka Klasztoru OO Karmelitów na Piasku, Kraków (S. Szyller). Przeprowadzone kwerendy zweryfikowały stan posiadania badanych instytucji w zakresie rękopisów bibliotecznych, odkryto także kilkadziesiąt fragmentów, które zostały zarejestrowane po raz pierwszy. Wszystkie wyniki kwerend są na bieżąco publikowane na stronie www.manuscripta.pl. Poza tym zespół rozpoczął intensywne prace nad: stworzeniem kwestionariusza badawczego, który posłuży do ostatecznego rejestrowania rękopisów i ich fragmentów (specyfika obydwu kategorii zażytków wymaga odrębnej metodologii rejestracji); stworzeniem projektu kompleksowej bazy danych, łączącej zbierane informacje na temat rękopisów, fragmentów rękopisów i literatury przedmiotu, które będą dostępne za pośrednictwem portalu internetowego; rejestrowaniem wzmianek na temat rękopisów rozsianych w literaturze przedmiotu. Jednocześnie tworzona jest koncepcja i zbierane są materiały na temat rękopisów utraconych (J. Kaliszuk), a także rękopisów, które na skutek różnych czynników historycznych znalazły się w zbiorach obcych, tzw. poloników (S. Szyller).

Poza pracą nad projektem [manuscripta.pl](http://www.manuscripta.pl) dr hab. Jacek Soszyński zajmował się dwoma tematami badawczymi: Rękopisy średniowieczne w zbiorach Biblioteki im. Wróblewskich oraz Transmisja tekstu biblijnego w średniowieczu. W ramach pierwszego z nich odbył dwa dwutygodniowe pobyty badawcze w Wilnie. W trakcie pierwszego kontynuował analizę rękopisu F 22-94, pochodzącego z przełomu XII i XIII w. i zawierającego glossy do Księgi Koheleeta, Pieśni nad Pieśniami oraz Zarys dziejów Izraela, w wyniku której precyzyjnie ustalił, drogą całościowego porównania tekstu rękopisu F 22-94 z *editio princeps*, zakres różnic między nimi. W czasie drugiego pobytu przeprowadził analizę rękopisu F 22-91, dokonując szczegółowego rozpisania zawartych w nim utworów. Badania wykazały, że jest to pochodzący ze Śląska, ale wykazujący też związki pomorskie, wielowarstwowy kodeks o treściach teologicznych, prawniczych (prawo kanoniczne) i sermonistycznych. Zawarte w nim

treści szczegółowe rzucają interesujące światło na kulturę umysłową tych regionów. W ramach drugiego tematu kontynuował badania rozpoczęte w wyniku odkryć dokonanych w zbiorach Biblioteki im. Wróblewskich w Wilnie kilka lat temu. Obecnie badania te prowadzone były w dwóch aspektach: rękopisy glossy biblijnej oraz schyłek kopiowania Biblii w XV w. i upowszechnienie się inkunabułowych Biblii drukowanych. Wyniki pierwszego z nich zostały zaprezentowane w wykładzie *Glossa do Księgi Koheleta w rękopisie F22-94 Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk im. Wróblewskich w Wilnie*, wygłoszonym na konferencji „Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako nośnik treści, znaczeń i wartości artystycznych” zorganizowanej przez Bibliotekę Uniwersytecką w Toruniu i Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w styczniu 2017 r. Ogólniejsze kwestie związane z badaniem glossy biblijnej zostały najpierw sformułowane w referacie wygłoszonym na połączonym seminarium projektu *manuscripta.pl* i Pracowni Historii Literatury Średniowiecznej IBL PAN, a następnie opublikowane w artykule *Glossa biblijna jako problem badawczy* w „Studiach Źródłoznawczych”. Drugi wątek badawczy znalazł wyraz w badaniach statystycznych przeprowadzonych na Bibliach rękopiśmiennych i drukowanych z drugiej połowy XV w. Badania wykazały dosyć nagłe odejście od przepisywania Pisma św. na rzecz zakupu wersji drukowanej w latach siedemdziesiątych XV w. Wyniki tych badań zostały opublikowane w postaci referatu pt. *Transition from the Handwritten to the Printed Bibles in Polish Territories*, wygłoszonego na konferencji „Book in Transition: The East and the West” na Keio University w Tokio. Ponadto dr hab. Jacek Soszyński wspólnie z mgr Pauliną Pludrą-Żuk przygotowali do druku (tłumaczenie, wstęp i komentarze) dzieło Hugona ze Świętego Wiktora, *Didascalicon, czyli co i jak czytać*, które ukazało się w 2017 r. Dr hab. J. Soszyński opracował także pięć haseł do drugiego tomu *Encyklopedii książki*.

Dr Jerzy Kaliszuk, oprócz udziału w projekcie badawczym *Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych*, w ramach którego zajmował się rejestracją i wstępnym opracowaniem rękopisów średniowiecznych z Książnicy Pomorskiej w Szczecinie oraz opracowaniem niektórych kodeksów średniowiecznych z Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk im. Wróblewskich w Wilnie (dwukrotnie przebywał w Wilnie na badaniach), brał udział jeszcze w dwóch projektach finansowanych przez NPRH: *Clavis auctorum et operum Medii Aevi Poloniae* (jako kierownik projektu) oraz *Przeszłość w kulturze średniowiecznej Polski*, kierowanym przez prof. Jacka Banaszkiewicza.

Pracował też nad tematem: Teologia moralna późnego średniowiecza. Badał recepcję tekstów moralizatorskich, których autorstwo przypisywane jest Robertowi Holcotowi. Pierwsze wyniki swoich ustaleń przedstawił w referacie pt. *Tekst w obraz – opisy przedstawień ikonograficznych w piętnastowiecznym rękopisie dominikańskim*, wygłoszonym na konferencji w Toruniu „Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako nośnik treści, znaczeń i wartości artystycznych”. Wziął

także udział w V Seminarium sztuki i kultury duchowej cystersów w Krakowie, gdzie przedstawił referat *Średniowieczne księgozbiory cystersów małopolskich i wielkopolskich – stan badań i perspektywy badawcze*. Opublikował także 12 haseł w pierwszym i drugim tomie *Encyklopedii książki*.

Mgr Paulina Pludra-Żuk, obok udziału w przedstawionym wyżej projekcie pod kierownictwem dr. hab. J. Soszyńskiego, kontynuowała pracę nad dysertacją doktorską, poświęconą specyfice recepcji *Aurory* Piotra Rigi na ziemiach polskich. W ramach pierwszego z tych zadań prowadziła badania źródłowe w Bibliotece Uniwersytetu Wrocławskiego, Bibliotece Łopacińskiego w Lublinie, Bibliotece Seminarium Archidiecezjalnego w Lublinie, dokonując opisów kodeksów i fragmentów rękopisów. Na podstawie literatury przedmiotu gromadziła dane dotyczące rękopisów zachowanych na terenie Polski, rękopisów zaginionych oraz poloników proweniencyjnych. W ramach pracy nad doktoratem, w 2017 r. opracowywała rękopisy wchodzące w skład kolekcji Herzog August Bibliothek (przebywała w Wolfenbüttel na sześciomiesięcznym stypendium Dr. Günther Findel-Stiftung), przeprowadziła kwerendę w Bayerische Staatsbibliothek w Monachium, a w zakresie zbiorów polskich dokonała szczegółowych opisów rękopisów dotychczas opracowanych jedynie inwentarzowo (Ossolineum, Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Biblioteka UMK w Toruniu). Opracowała dwa rozdziały pracy doktorskiej – pierwszy dotyczący historii łacińskich metrycznych wersyfikacji biblijnych i drugi, umiejscawiający *Aurorę* w kontekście renesansu XII w. Na podstawie przeprowadzonych badań, które m.in. zaowocowały szczegółowymi opisami dotychczas nieopracowanych lub słabo opracowanych kodeksów, wśród rękopisów występujących na ziemiach polskich wyodrębniła pewne grupy funkcjonujące w określonych środowiskach, jednorodne pod względem transmisji tekstu. Na podstawie szerszego materiału wykazała, że różne funkcje tekstu łączą się z odpowiednimi cechami materialnymi kodeksów. Oprócz wspomnianej publikacji *Didascalicon* Hugona za Świętego Wiktora, mgr P. Pludra Żuk ogłosiła dwa hasła w *Encyklopedii książki*, a część wyników swoich badań zaprezentowała na Seminarium naukowym „Multidyscyplinarne Badania nad Przeszłością”, cz. 2 „Podążać śladami poprzedników?”, zorganizowanym przez Instytut Archeologii i Etnologii PAN oraz IHN PAN, wygłaszając referat *Nauki ścisłe w badaniach nad rękopisami*. Wzięła też udział w warsztatach organizowanych przez Fragmentarium (Digital Research Laboratory for Medieval Manuscript Fragments) w Wolfenbüttel.

Mgr Maja Bogajczyk kontynuowała badania nad dziełem Aleksandra Scultetusa *Chronographia, sive annales omnium fere regum, principum*, które mają na celu zbadanie tekstu pod względem formalnym i treściowym, m.in. dla określenia roli i funkcji kroniki jako gatunku i formy przekazu informacji. Dokładna analiza dzieła pozwoli także przywrócić postać Aleksandra Scultetiego do grona polskich historioграфów. W 2017 r. mgr M. Bogajczyk opracowała biogram autora i rozdział o kroni-

kach uniwersalnych. Przygotowała także robocze wersje trzech artykułów: „Przegląd dzieł Aleksandra Sculetusa (1485-1564)”, „Układ chronologiczny w *Chronographia sive Annales omnium fere regum, principum et potentatum ab orde condito usque ad hunc Annum Domini MDXLV* Alesandra Scultetusa” oraz „Analiza bibliometryczna dorobku naukowego pracowników Instytutu Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk w bazie PBN za lata 2013- 2016”. W kwietniu 2017 r. wystąpiła z referatem *Praktycznie o aldynach* na V Dniach Książki Dawnej na UKSW pt. „Sacrum, dziedzictwo, towar. Dawna książka i jej funkcjonowanie w świadomości społecznej i na rynku antykwarycznym”.

Jesienią 2017 r. do grona pracowników IHN PAN dołączyli mgr Sławomir Szyller i mgr Karolina Figaszewska, zatrudnieni w ramach projektu manuscripta.pl.

Mgr Sławomir Szyller prowadził badania mające na celu: rejestrację rękopisów średniowiecznych w zbiorach polskich – zarejestrowanych zostało 64 rękopisów (w tym 17 nowych, dotychczas nieznanych) oraz 23 fragmenty; poszukiwanie poloników (pod względem proveniencji) – wstępnie zostało zarejestrowanych ponad 500 rękopisów w niemal 70 bibliotekach zagranicznych; wyszukiwanie informacji o rękopisach średniowiecznych w publikacjach polskich – przejranych zostało ok. 100 pozycji bibliograficznych. Uczestniczył także w pracach koncepcyjnych, dotyczących kompleksowej bazy danych.

Mgr Karolina Figaszewska również zajmowała się rejestrowaniem zabytków rękopiśmiennych w bibliotekach i archiwach polskich oraz ich weryfikacją na podstawie autopsji. W ramach projektu prowadziła kwerendę biblioteczną i rejestrację zabytków rękopiśmiennych w Książnicy Pomorskiej. Ponadto pracowała nad tematem „*Summa pisana*” Bartłomieja z *San Concordio* i jej średniowieczna tradycja rękopiśmienna w Polsce. Na konferencji „Reformacja a klasztor, klasztor a Reformacja” wygłosiła referat *Ewangelia według Lutra – z dziejów polemiki XVI wieku*.

Dzieje oświaty i antropologii kultury

Badania prowadzone w 2017 r. stanowiły w większości kontynuację rozpoczętych wcześniej i koncentrowały się wokół następujących zagadnień: działalność Komisji Edukacji Narodowej (prof. dr hab. Kalina Bartnicka, dr Adam Sowiński), historia szkolnictwa wyższego, zwłaszcza uniwersytetów, u schyłku XVIII, w XIX i XX w., w tym także ewolucja programów kształcenia w kontekście rozwoju nowych dyscyplin naukowych (prof. dr hab. Kalina Bartnicka, dr hab. Joanna Schiller-Walicka), oświatowe i naukowe relacje polsko-rosyjskie (dr hab. Joanna Schiller-Walicka), badania nad edukacją szlachty polskiej w XVI i XVII w. (dr Marcin Broniarczyk).

Prof. dr hab. Kalina Bartnicka kontynuowała prace związane z prowadzonym przez nią projektem badawczym *Komisji Edukacji Narodowej model szkoły i nauczyciela: koncepcje, doświadczenia i inspiracje*. Badania w 2017 r. dotyczyły niedocenio-

nego i mało zbadanego wpływu i wkładu króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w tworzenie KEN i unowocześnianie jej szkół (opracowała biogram króla do słownika nauczycieli, pracowników i współpracowników KEN). Kontynuowała także prace nad tekstem tomu ogólnego o KEN *Powstanie i etapy rozwoju Komisji, prawa szkolnego i programów nauczania* oraz tomu *Wydział mazowiecki szkół Komisji Edukacji Narodowej*, wykorzystując nowe materiały źródłowe, głównie z Archiwum Historycznego w Moskwie. Za opublikowaną w 2015 r. trójjęzyczną (polsko-litewsko-angielską) wersję *Ustaw Komisji Edukacji Narodowej* prof. Bartnicka otrzymała jesienią 2017 r. Medal „Mickiewicz-Puszkina”, przyznany przez Stowarzyszenie Współpracy Polska-Wschód.

Drugim tematem badawczym było zagadnienie odchodzenia od „studiów wolnych” w polskich uniwersytetach i programy kształcenia nauczycieli szkół średnich w II Rzeczypospolitej. Dotyczy ono przemiany idei uniwersytetu polskiego z „wolnego” studium w uczelnię nowoczesnie kształcąca przyszłych nauczycieli, a wyniki tych badań zostały przedstawione w artykule „*Studium wolne*” a zagadnienie kształcenia nauczycieli szkół średnich na Uniwersytecie Warszawskim w okresie II Rzeczypospolitej, „Kwartalnik Pedagogiczny” 2017. Problematyki nauczycielskiej dotyczył także referat *A Mathematics Teacher: Between University and School*, jaki prof. K. Bartnicka wygłosiła na międzynarodowej konferencji w Krakowie „Development of Mathematics and Related Sciences in Central-Eastern Europe in the 20th Century”. Trzeci temat dotyczył kształtowania się powojennego środowiska historycznego i znalazł wyraz w obszernym artykule *Profesor Tadeusz Manteuffel i Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego. Środowisko kształcące i wychowawcze w latach 50-tych XX wieku*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2017, nr 2. Ponadto prof. K. Bartnicka wzięła udział w konferencji „Wielkopolska i Wielkopole w dziejach edukacji” z okazji jubileuszu pięćdziesięciolecia Zakładu Historii Wychowania UAM z referatem *Przyczyny niepowodzenia koncepcji Akademii Wielkopolskiej pod rektoratem ks. J. Rogalińskiego w latach 70-tych XVIII w.*

W pracach nad projektem badawczym *Komisji Edukacji Narodowej model szkoły i obywatela. Koncepcje, doświadczenia, inspiracje* uczestniczył dr Adam Sowiński. Zajmował się badaniami nad prawem sejmowym dotyczącym Komisji Edukacji Narodowej oraz brał udział w pracach związanych z przygotowaniem tomu źródłowego poświęconego działalności Komisji Edukacji Narodowej, m.in. przeprowadzając kwerendy w zasobach archiwalnych AGAD, Archiwum PAN i PAU, BN i BUW.

Dr hab. Joanna Schiller-Walicka kontynuowała pracę nad tematem Nauki humanistyczne i społeczne na Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim 1869-1915, dotyczącym kierunków rozwoju, kształtu i treści uprawianej przez wykładowców Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego humanistyki, w połączeniu z próbą oceny standardu naukowego warszawskiej uczelni. Jedną z nich jest artykuł poświęcony rektorom UW *Urzednicy nauki czy uczeni? Rektorzy Cesarskiego Uniwersytetu*

Warszawskiego, [w] *Urzędnicy i urzędy w społeczeństwie XIX wieku. Zbiór studiów*, Warszawa 2017. Kontynuowano prowadzenie kwerend bibliotecznych, studiowanie prac autorstwa polskiej i rosyjskiej profesury uniwersyteckiej i materiałów potrzebnych do napisania artykułu omawiającego dorobek polskich profesorów – zwłaszcza Henryka Struvego i Teodora Wierzbowskiego, na tle warunków i możliwości zajmowania się na rosyjskim UW polską problematyką. Drugim tematem były zagadnienia archiwalne, dotyczące zasobów Archiwum Polskiej Akademii Nauk i możliwości ich wykorzystywania do badań nad historią nauki i oświaty. Jeden z artykułów upowszechniających wiedzę o zbiorach tego Archiwum ukazał się w 2017 r. w języku rosyjskim: *Архив Польской Академии наук как хранилище профессорского наследия*, [w] *Биографии университетских архивов*, Москва 2017, drugi *Zachować pamięć. Znaczenie Archiwum Polskiej Akademii Nauk i jego zbiorów dla badań nad historią nauki i oświaty* został ukończony i oddany do druku w 2017 r. Ponadto, z okazji przypadającej w 2018 r. setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości został napisany tekst *Instytucje – uczelnie, instytuty, stowarzyszenia naukowe*, do albumu *Polska. 100 lat niepodległości*, przygotowywanego przez Wydawnictwo „Bosz”. Opublikowany został także artykuł omawiający dorobek Komisji Historyków Polski i Rosji w zakresie historii oświaty w ciągu 50 lat jej działalności: *Исследования по истории народного просвещения в трудах Комиссии историков Польши и России*, [w] *Россия в польской историографии, Польша в российской историографии. К 50-летию Комиссии историков России и Польши*, Москва 2017. Dr hab. Schiller-Walicka wzięła także udział w konferencji zorganizowanej przez Archiwum Polskiej Akademii Nauk i Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego „Na katedrach i w laboratoriach - kobiety w nauce”, Warszawa 2017 r., wygłaszając referat *Walka kobiet rosyjskich o dostęp do wyższej edukacji w XIX wieku*.

Dr Marcin Broniarczyk kontynuował badania nad tematem Szlachta polska w XVI-XVIII wieku: zagadnienia edukacji i wychowania (edukacja wojskowa, dzieje wojskowości, w tym wychowanie i piśmiennictwo wojskowe), dzieje rodzin szlacheckich z obszaru Wielkopolski, Kujaw i Mazowsza. W 2017 r. pracował nad kilkoma publikacjami wpisującymi się tematycznie w zakres badawczy tej problematyki. Artykuł *Postulaty polskich pisarzy renesansowych dotyczące edukacji wojskowej młodzieży szlacheckiej w XVI wieku, a ówczesna praktyka* został przyjęty do druku w Wydawnictwie Zamku Królewskiego w Warszawie i ukaże się w 2018 r. *Obszerny czteroarkuszowy tekst Dzieje oręża polskiego w latach 1717-1795* został złożony do druku w Wojskowym Centrum Edukacji Obywatelskiej w Warszawie i wreszcie w „Kwartalniku Historycznym” ukaże się w przyszłym roku obszerny artykuł recenzyjny *O senatorach koronnych za Władysława IV. Na marginesie: Andrzej Korytko, „Na których opiera się Rzeczpospolita”. Senatorowie koronni za Władysława IV Wazy, Olsztyn 2015*. W 2017 r. ukazał się na łamach „Rozpraw z Dziejów Oświaty” artykuł *Adama Kazanowskiego, marszałka nadwornego koronnego, lata szkolne i peregryna-*

cje. Ponadto dr M. Broniarczyk wziął udział w konferencji „Szlak króla Kazimierza Wielkiego w województwie łódzkim”, zorganizowanej przez Muzeum Regionalne w Opocznie, na której wygłosił referat *Zamek w Rawie Mazowieckiej. Stan badań i perspektywy rozwoju*.

Dzieje idei humanistycznych i społecznych

Badania w tym obszarze koncentrowały się na dwóch tematach, kontynuowanych w 2017 r.: dzieje polskiej muzykologii (dr Michał Piekarski) i wkład zakonu bazylianów do nauki i kultury (mgr Michał Jasiński) oraz dwóch nowych: historia powojennej architektury jako wyraz nowej ideologii (dr Andrzej Skalimowski) oraz narodziny i rozwój polskiej kultury wizualnej (mgr Daniel Brzeszcz). Dr Andrzej Skalimowski i mgr Daniel Brzeszcz rozpoczęli dopiero jesienią ubiegłego roku pracę w IHN PAN, dlatego ich działalność w 2017 r. stanowi domknięcie prac, jakimi zajmowali się wcześniej.

Dr Michał Piekarski opublikował w 2017 r. dwie monografie poświęcone dziejom polskiej muzykologii i muzyki we Lwowie do 1945 r. Pierwsza z nich to *Przerwany kontrapunkt. Adolf Chybiński i początki polskiej muzykologii we Lwowie 1912-1944*, będąca poprawioną i wzbogaconą wersją jego rozprawy doktorskiej. Druga, o bardziej popularnym charakterze, to *Muzyka we Lwowie. Od Mozarta do Majerskiego. Kompozytorzy, muzycy, instytucje*. Wyniki swoich badań prezentował też na konferencjach: Ogólnopolskiej konferencji naukowej „Zapomniane dzieła muzyki polskiej I połowy XIX wieku”, zorganizowanej przez Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina, na której wygłosił referat *Rekonstrukcja I Koncertu fortepianowego g-moll Wojciecha Sowińskiego*, oraz na 46. Konferencji Muzykologicznej Związku Kompozytorów Polskich „Muzyka i miasto”, odbywającej się na Akademii Muzycznej w Łodzi, na której zaprezentował temat *Muzykolodzy w życiu muzycznym międzywojennego Lwowa*.

Mgr Michał Jasiński kontynuował badania nad dziejami warszawskiej parafii bazylianów od jej powstania do II wojny światowej. W 2017 r. prowadził kwerendy archiwalne, głównie zagraniczne: w Wilnie (Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego, Biblioteka Wróblewskich, Biblioteka Instytutu Historii Litwy, Biblioteka Narodowa im. Mażwida) i we Lwowie (CDIAL, Biblioteka im. Stefanyka /LNNB/ – 3 jej oddziały, DALO, Biblioteka Klasztoru Bazylianów św. Onufrego, Muzeum Historyczne, Muzeum Narodowe, Muzeum Historii Religii). W Bibliotece Klasztoru Bazylianów zapoznał się z dokumentami zakonnymi z archiwów watykańskich, publikowanymi w Rzymie od 1949 r. Kwerendy krajowe prowadził w Warszawie (Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego), w Przemyślu i we Wrocławiu. Przebadał także zbiory Archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Władysława Sikorskiego w Londynie, przeprowadził kwerendę prasową (głównie prasa rosyjska i ukraińska), a także kwerendę zasobu Archiwum Państwowego w Lublinie. Na podstawie zebranych ma-

teriałów źródłowych i literatury przedmiotu kontynuował przygotowywanie pracy doktorskiej, uzupełniając jej poszczególne wątki. Nowy materiał wpłynął także na decyzję o korekcie konstrukcji pracy, co w części zostało już zrobione. W trakcie pobytu we Lwowie mgr Jasiński wystąpił na międzynarodowej konferencji „400-lecie Zakonu Bazylianów św. Jozafata”, zorganizowanej przez Zakon Bazylianów św. Jozafata i Ukraiński Uniwersytet Katolicki we Lwowie, na której wygłosił referat *Bazyliński monaster w Warszawie (1721–1945) – jego duszpasterze, parafianie oraz miejsca i osoby związane ze społecznością unicką*.

Dr Andrzej Skalimowski, pracujący wcześniej w Muzeum Warszawy, zakończył realizację projektu badawczego dotyczącego historii warszawskiej architektury po oficjalnym zakończeniu odbudowy tj. po 1956 r. W 2017 r. ogłosił cztery artykuły: *Dworzec PKP Wawer – kolejowa architektura odwilży*, „Ochrona Zabytków” 2017, *Historyczna Stacja Pomp Kanałowych „Żoliborz”*, „Kronika Warszawy” 2017, *Skazani na wielkość. Biuro Odbudowy Stolicy 1945-1951*, [w:] *Spór o odbudowę Warszawy. Od gruzów do reprivatyzacji*, Warszawa 2016 [2017] i *Gabinet rysunków architektonicznych*, [w:] *Rzeczy Warszawskie*, Warszawa 2017. Uczestniczy w projekcie badawczym „Literaturoznawstwo architektoniczne” („The Architectural Literary Studies”), realizowanym w Instytucie Badań Literackich PAN. Jesienią 2017 r. prowadził kwerendy w archiwach państwowych oraz Bibliotece Akademii Rumuńskiej w Bukareszcie. Jego praca doktorska *Józef Sigalin (1909-1983). Biografia pierwszego naczelnego architekta Warszawy*, znajdująca się obecnie w druku, została w 2017 r. uhonorowana Nagrodą Prezesa Rady Ministrów za najlepszą pracę doktorską, obronioną w 2016 r.

Mgr Daniel Brzeszcz zajmował się w 2017 r. realizacją trzech projektów badawczych: *Korzenie polskiej kultury wizualnej. Teoria estetyczna Jana Sunderlanda i wybrane teorie współczesne dwudziestolecia międzywojennego* (kierownik grantu kończącego się w 2018 r.), *Rosyjskie haki, polskie krynoliny. Żałoba narodowa 1863* (kierownik grantu rozpoczętego w 2017 r. we współpracy z Bibliothèque polonaise w Paryżu i Instytutem Badań Literackich PAN) oraz zakończonego w 2017 r. projektu *Relacje między władzą tradycyjną a nowoczesną w sferze legitymizacji władzy w wybranych organizmach politycznych na wybrzeżu Afryki Zachodniej* (MNiSW, Wydział „Artes Liberales” UW). Pierwszy z tych projektów wykonywany był w ramach programu Diamentowy Grant. Celem przedsięwzięcia było zbadanie spuścizny archiwalnej po Janie Sunderlandzie oraz zebranie, uporządkowanie i przeanalizowanie jego rozpraw oraz pozostałych dokumentów jego aktywności naukowo-kulturalnej (druków i rękopisów, fotografii, listów i innych). W 2017 r. mgr D. Brzeszcz opracował dwa artykuły dla „Kwartalnika Historii Żydów”, wystąpił na konferencji organizowanej przez Instytut Sztuki PAN, a na Wydziale Polonistyki UW obronił pracę magisterską, ocenioną na stopień celujący z wyróżnieniem. Przybliżyła ona historię rodziny Sunderlandów, po raz pierwszy spisana w oparciu o źródła nie tyl-

ko krajowe, lecz także zagraniczne (brytyjskie i francuskie). Podjął także prace nad edycją listów Ireny i Jana Sunderlandów, które zostaną ukończone w 2018 r. Drugi z projektów dotyczy mało znanych aspektów powstania 1863 r. Do dziś pozostaje ono przede wszystkim historią zmagani wojskowych, stronnictw politycznych i dyktatorów, niewiele natomiast wiadomo o roli, jaką odegrały w nim kobiety oraz o formach i znaczeniu politycznym kultywowanej przez nie popowstańczej żałoby narodowej. W 2017 r. mgr D. Brzeszcz zbierał materiały do tego tematu, m.in. w Archiwum Księżąt Czartoryskich, studiował ówczesną prasę codzienną i magazyny dla kobiet. Pracował także w Bibliothèque polonaise w Paryżu, gdzie odnalazł ważne dla tematu archiwalia, zwłaszcza dla okresu 1860-1865, a także zapoznał się z tamtejszymi zbiorami bibliotecznymi, wśród których aż trzydzieści pięć to unikaty, nie do odnalezienia w żadnej z czołowych polskich bibliotek. Opublikował w 2017 r. artykuł *Słoneczko. Wanda w ujęciu Norwida* w pracy zbiorowej *Kraków zmitologizowany*, Kraków 2017, trzykrotnie wygłaszał referaty na konferencjach i spotkaniach naukowych: *Z uniwersytetu do szkoły - i z powrotem*, *Ścieżka przygotowania zawodowego*, *Szkoła Edukacji*, *Korzenie polskiej kultury wizualnej*. *Międzywojenne łowy na kryteria*, *Związki szczególne. Znaczenie relacji dzieło - odbiorca w badaniach nad sztuką*, Instytut Sztuki PAN i *Jak spersonalizować szkołę*, *Rozprzestrzeń szkołę*, Fundacja Civis Polonus.

Biblioteka IHN PAN

Dr Adam Matuszewski kontynuował badania nad XVII-wieczną koncepcją *republica litteraria*. Przygotował również artykuł *Początki Gimnazjum Leszczyńskiego w świetle „Akt synodów różnowierczych”*, który ma się ukazać w „Przyjacielu Ludu” w 2018 r. W 2017 r. w Lesznie ukazała się opracowana przez Williama J. Hitchensa, Alojzego Koniora, Adama Matuszewskiego i Johna Younga przechowywana w Sheffield korespondencja Cypriana Kinnera z Janem Amosem Komeńskim, dotycząca współpracy obu uczonych przy przygotowywaniu podręczników w Elblągu (*Jan Amos Komeński i jego korespondencja z Cyprianem Kinnerem 1642-1648*, Leszno 2017).

Popularyzacja i upowszechnianie nauki

Obok działalności dydaktycznej, udziału w konferencjach, sesjach i seminariach naukowych oraz publikowania prac naukowych, wielu pracowników Zakładu Historii Nauk Społecznych, Oświaty i Organizacji Nauki angażowało się w przedsięwzięcia adresowane do szerokiego kręgu odbiorców, takich jak wykłady publiczne i publikacje popularnonaukowe, audycje radiowe i telewizyjne, wywiady, a także działalność ekspercka. Dr hab. Jacek Soszyński przetłumaczył z języka angielskie-

go i przygotował do druku książkę Philippe'a Sandsa, *Powrót do Lwowa. O genezie „ludobójstwa” i „zbrodni przeciwko ludzkości”*. Książka ta w popularny sposób przybliży czytelnikowi kulisy życia i działalności Rafała Lemkina i Hersza Lauterpachta – dwóch wybitnych prawników dwudziestowiecznych, urodzonych i wykształconych na ziemiach polskich, którzy w trakcie II wojny światowej i bezpośrednio po niej odegrali wielką rolę w rozwoju prawa międzynarodowego. Dr Jerzy Kaliszuk wziął udział w programie popularnonaukowym *Koło się kręci* na temat Graduału Wiślickiego (odc. 5), realizowanym przez TVP Kielce. Dr hab. Joanna Schiller-Walicka w Grochowskim Uniwersytecie Trzeciego Wieku wygłosiła wykład *Kobiety i wyższa edukacja – zarys dziejów*. Dr Michał Piekarski zorganizował dwa spotkania autorskie, połączone z prezentacją jego książki *Przerwany kontrapunkt. Adolf Chybiński i początki polskiej muzykologii we Lwowie 1912-1944* – jedno na Uniwersytecie Warszawskim (prowadzenie – Joanna Schiller-Walicka), a drugie w Centrum Historii Miejskiej Europy Środkowo-Wschodniej we Lwowie. Dr Marcin Broniarczyk brał udział jako prelegent w obchodach 73 rocznicy powstania warszawskiego i 78 rocznicy wybuchu II wojny światowej, odbywających się w Rawie Mazowieckiej, zorganizował i prowadził dyskusję w ramach wykładu otwartego dr. Marcina Doleckiego *Maria Skłodowska-Curie. Kobieta naukowiec* w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Rawie Mazowieckiej, udzielił kilku wywiadów radiowych: na temat wystawy poświęconej postaci św. Jana Pawła II, zorganizowanej w Muzeum Ziemi Rawskiej, o zabytkach Rawy Mazowieckiej, o zabytkowej willi przy ul. Łowickiej 26 w Rawie Mazowieckiej, będącej siedzibą Muzeum Ziemi Rawskiej i prowadzonych tam prac remontowych oraz na temat Zamku Księżąt Mazowieckich w Rawie Mazowieckiej. Ponadto przeprowadził liczne lekcje muzealne w głównej siedzibie Muzeum Ziemi Rawskiej oraz na Baszcie Zamku Księżąt Mazowieckich w Rawie Mazowieckiej. Dr Andrzej Skalimowski w 2017 r. był sześciokrotnie gościem audycji w Polskim Radiu (Polskie Radio 24 i Dwójka) oraz w RDC. Udzielił kilku wywiadów dla prasy i telewizji (m.in. Kurier Warszawski, TVN). Prowadził także cykl wykładów w Muzeum Warszawy, brał udział jako referent i dyskutant w festiwalach dotyczących odbudowy Warszawy (m.in. w festiwalu Otwarte Mieszkania). Mgr Daniel Brzeszcz udzielił dwóch wywiadów: Polskiemu Radiu na temat *Szkoła Edukacji* oraz dla „Bibliotekarza Radomskiego” – *Trzy pytania po spotkaniu*.

Kierownik Zakładu Historii Nauk Społecznych,
Oświaty i Organizacji Nauki

Dr hab. prof. PAN Joanna Schiller-Walicka

ANEKS 3

Referaty pracowników IHN PAN wygłoszone w 2017 r. na konferencjach polskich i zagranicznych oraz na zaproszenie instytucji naukowych**Dr hab. Iwona Arabas**

- *The Year of Two Important Pharmaceutical Anniversaries in Poland*. International Congress for the History of Pharmacy, Warszawa, 12-15 September 2017 r.
- *Niezrealizowane polskie projekty muzeów nauki*. Posiedzenie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, 5 czerwca 2017 r.
- *Ferdynand Karo (1845-1927)*. Konferencja PAN Archiwum *Jubileusze uczonych, którzy zostawili po sobie „pomnik trwalszy od spiżu...”*, Warszawa, 18 października 2017 r.

Prof. dr hab. Kalina Bartnicka

- *A mathematics teacher: between university and school*. Międzynarodowa konferencja *Development of Mathematics and related Sciences in Central-Eastern Europe in the 20th century*, zorganizowana przez Uniwersytet Rzeszowski, Politechnikę Krakowską, Komitet Historii Nauki i Techniki PAN i PAU, Kraków, 13–15 września 2017 r.
- *Przyczyny niepowodzenia koncepcji Akademii Wielkopolskiej pod rektoratem ks. J. Rogalińskiego w latach 70-tych XVIII w.* Konferencja naukowa *Wielkopolska i Wielkopole w dziejach edukacji* z okazji jubileuszu 50-lecia Zakładu Historii Wychowania.

Dr Marcin Broniarczyk

- *Zamek w Rawie Mazowieckiej. Stan badań i perspektywy rozwoju*. Konferencja popularnonaukowa *Szlak króla Kazimierza Wielkiego w województwie łódzkim*, Muzeum Regionalne w Opocznie, 29 września 2017 r.

Mgr Daniel Brzeszcz

- *Czynniki wpływające na kształt programów szkolnych w XX–XXI wieku*. Seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego, IHN PAN, 14 grudnia 2017r.
- *Z uniwersytetu do szkoły – i z powrotem. Ścieżka przygotowania zawodowego*, Szkoła Edukacji, 22 czerwca 2017 r.
- *Korzenie polskiej kultury wizualnej. Międzywojenne łowy na kryteria. Związków szczególnie. Znaczenie relacji dzieło-odbiorca w badaniach nad sztuką*, Instytut Sztuki PAN, 29–30 maja 2017 r.
- *Jak spersonalizować szkołę. Rozprzestrzeń szkołę*, Fundacja Civis Polonus, 24 kwietnia 2017 r.

Dr Danuta Ciesielska

- *Stanisława Dorota z Lilientalów Nikodymowa w 120 rocznicę urodzin*. XXXI Konferencja z Historii Matematyki, Ośrodek Konferencyjno-badawczy IM PAN, Będlewo, 21–26 maja 2017 r.
- *Stanisława and Otto Nikodyms - 'a Couple inScience'*. Sixth World Congress on Polish Studies, PIASA 75 Annual Meeting, PAU, Kraków, 16–18 czerwca 2017 r.
- *Stanisława i Otton Marcin Nikodym w Polsce i Stanach Zjednoczonych*. Polacy w Ameryce – Poles in America, Polsko-Amerykańska Konferencja Naukowa, Muzeum K. Pułaskiego, Warka, 27–28 czerwca 2017 r.
- *Fundusze stypendialne AU i PAU wspierania nauk przyrodniczych i ścisłych*, AU i PAU w kręgu społecznej troski, Polska Akademia Umiejętności *Mecenasi i darczyńcy w dziejach nauki polskiej*, Kraków, 16–17 listopada 2017 r.
- *A Mathematician and a Painter Stanisława Nikodym and her Husband Otton Nikodym*. Mathematisches Forschungsinstitut Oberwolfach, Workshop ID: 1702a, Mini-Workshop: Women in Mathematics: Historical and Modern Perspectives, Oberwolfach, Niemcy.
- D. Ciesielska, J. Szczepański, *Szkolny podręcznik do matematyki z perspektywy czterdziestu lat (1975–2015)*. Podręczniki szkolne w Polsce. Przeszłość Teraźniejszość Przyszłość, PAU, Komisja do Oceny Podręczników Szkolnych. Kraków, 28 listopada 2017 r.

Mgr Karolina Figaszewska

- *Evangelia według Lutera – z dziejów polemiki XVI wieku. Reformacja a klasztor, klasztor a Reformacja*, 16–19 listopada 2017 r.

Dr Maciej Jasiński

- *Projekt wydania korespondencji Jana Heweliusza (1611–1687)*. XXXVIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Astronomicznego, Zielona Góra, 11–14 września 2017 r.
- *Astronomiczne dane obserwacyjne w Theatrum cometicum Stanisława Lubienieckiego*. III Konferencja Matematyczno-Informatyczna „Congressio-Mathematica”, Rzeszów, 27–29 września 2017 r.
- *Miejsce Stanisława Lubienieckiego młodszego (1623–1675) w dziejach astronomii*. Konferencja poświęcona twórczości zmarłego 3 maja 2016 roku Janusza Tazbira, Warszawa, 13 listopada 2017 r.

Dr Jerzy Kaliszuk

- *Tekst w obraz – opisy przedstawień ikonograficznych w piętnastowiecznym rękopisie dominikańskim*. Konferencja *Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako nośnik treści, znaczeń i wartości artystycznych*, Toruń, 26–27 stycznia 2017 r.

- *Średniowieczne księgozbiory cystersów małopolskich i wielkopolskich – stan badań i perspektywy badawcze*. Konferencja V Seminarium sztuki i kultury duchowej cystersów, Kraków, 4–5 kwietnia 2017 r.

Dr Karolina Karpińska

- *Program Merański z matematyki w Toruniu w latach 1905–1911*. XXXI Konferencja z Historii Matematyki, Będlewo, 22–26 maja 2017 r.
- *Karl Weierstass jako nauczyciel w drodze do kariery akademickiej*. XXXI Konferencja z Historii Matematyki, Będlewo, 22–26 maja 2017 r.
- *Zmiany zakresów nauczania matematyki w gimnazjach w Toruniu, Gdańsku, Kołobrzegu, Inowrocławiu, Chełmnie i Braniewie od XVI do początku XX wieku*. III Konferencja Matematyczno-Informatyczna „Congressio-Mathematica”, Rzeszów, 27–29 września 2017 r.
- *Matematyka “szkół uczonych” na ziemiach polskich w XVI–XIX w. Wnioski dla współczesnej praktyki edukacyjnej*. Multidyscyplinarne Badania nad Przeszłością, cz. II: Podążać śladami poprzedników, Warszawa, IAE PAN i IHN PAN, 21 listopada 2017 r.
- K. Karpińska, S. Domoradzki, *The Role of Matura Examination in Mathematics and its Influence on the Development of Mathematical Culture in the Territory of Poland under Prussian Partition and in the First Years after Regaining Independence*. **Konferencja, Kraków Development of Mathematics and Related Sciences in Central-Eastern Europe in the 20th Century, 13–15 września 2017 r.**
- K. Karpińska, B. Klemp-Dyczek, *Otto Reichel's Construction Tasks as an Example of Work with Gifted Gymnasial Students in the Torun Gymnasium in the 19th Century*. Konferencja *Development of Mathematics and Related Sciences in Central-Eastern Europe in the 20th Century*, **Kraków, 13–15 września 2017 r.**

Prof. dr hab. Halina Lichočka

- *Szwajcaria w życiu Ignacego Mościckiego*. Konferencja pod honorowym patronatem Prezydenta RP Andrzeja Dudy *Prezydentowi prof. Ignacemu Mościckiemu – w 150. rocznicę urodzin*. Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie, Ciechanów, 1 grudnia 2017 r.

Dr hab. Sławomir Łotysz

- *Prime Movers or Cogs in a Machine? Doctors, Scientists, and Engineers in Forging International Rehabilitation Programs*. 25th International Congress of the History of Science and Technology, Rio de Janeiro, Brazylia, 23–29 lipca 2017 r.
- *Engineering for Social Order? Ethnical and Societal Aspects of Planned Draining of the Polesie Marshes in Interwar Poland*. 8th Tensions of Europe Conference: Borders and Technology, Ateny, Grecja, 7–10 września 2017 r.

- *Hydro or Social Engineering? The Question of Draining the Polesie Marshes in Interwar Poland*. Society For The History of Technology Annual Meeting, Filadelfia, USA, 26–29 października 2017 r.

Dr hab. Krzysztof Maślanka

- *New Globally Convergent Expansion of the Riemann Zeta Function* (plakat). Konferencja *Development of Mathematics and Related Sciences in Central-Eastern Europe in the 20th Century*, **Kraków, 13–15 września 2017 r.**
- *Globalnie zbieżne rozwinięcia funkcji dzeta Riemanna jako przykład prawa Arnoldda-Berry'ego*. III Konferencja Matematyczno-Informatyczna „Congressio-Mathematica”, Rzeszów, 27–28 września 2017 r.

Prof. dr hab. Bolesław Orłowski

- *Polscy biznesmeni w świecie* (prelekcja o nieznanym osiągnięciach Tadeusza Okszy Orzechowskiego [1838–1902]). Sympozjum w Muzeum Niepodległości w Warszawie, 19 grudnia 2017 r.

Dr Magdalena Paciorek

- *Środowisko szkolne w opinii lekarzy higienistów i architektów okresu II RP*. Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Czystość i brud. Higiena między wielkimi wojnami 1918–1939*, Bydgoszcz, 21–22 września 2017 r.
- *Kuchnia chłopska czyli o żywieniu się ludu wiejskiego na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX w. w opinii ówczesnych doniesień prasowych*. Konferencja *Historia diety i kultury odżywiania*, Wrocław, 20 października 2017 r.
- *O problemach i potrzebach lekarzy prowincjonalnych na ziemiach polskich w początku XX w.* Międzynarodowa Konferencja *Lekarz na prowincji*, Hucisko, 9–10 listopada 2017 r.

Dr Michał Piekarski

- *Zapomniane dzieła muzyki polskiej I połowy XIX wieku*. Ogólnopolska konferencja *Rekonstrukcja I Koncertu fortepianowego g-moll Wojciecha Sowińskiego*, Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina, Warszawa, 24 września 2017 r.
- *Muzykolodzy w życiu muzycznym międzywojennego Lwowa*. *Muzyka i miasto*: 46. Konferencja Muzykologiczna Związku Kompozytorów Polskich, Akademia Muzyczna w Łodzi, Łódź, 12–14 października 2017 r.

Mgr Paulina Pludra-Żuk

- *Nauki ścisłe w badaniach nad rękopisami*. Multidyscyplinarne Badania nad Przeszłością, cz. 2: Podążać śladami poprzedników, IAE PAN i IHN PAN, 21 listopada 2017 r.

Dr hab. Joanna Schiller-Walicka

- *Walka kobiet rosyjskich o dostęp do wyższej edukacji w XIX wieku*. Konferencja Archiwum PAN i Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego *Na katedrach i w laboratoriach – kobiety w nauce*, Warszawa 16–17 listopada 2017 r.

Dr Magda Siuda-Bochenek

- *Próba odtworzenia wyposażenia obserwatoriów europejskich w 2. połowie XIX wieku*. XXXVIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Astronomicznego, Zielona Góra, 14 września 2017 r.

Dr hab. Jacek Soszyński

- *Glossa do Księgi Koheleta w rękopisie F22-94 Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk im. Wróblewskich w Wilnie*. Konferencja „Textus et pictura. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny jako nośnik treści, znaczeń i wartości artystycznych”, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu i Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, 26–27 stycznia 2017 r.
- *Renesans XII wieku*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, 6 marca.
- *Glossa biblijna jako temat badawczy*. Połączone seminarium Projektu Manuscripta.pl i Pracowni Historii Literatury Średniowiecznej IBL PAN, Warszawa, 27 marca 2017 r.
- *Transition from the Handwritten to the Printed Bibles in Polish Territories*. Międzynarodowa konferencja *Book in Transition: The East and the West*, Keio University, Tokio, 9 grudnia 2017 r.

Dr hab. Anna Trojanowska

- *Żywność w ośrodkach karnych i poprawczych w Królestwie Polskim w XIX i w początkach XX w.* Konferencja naukowa *Historia diety i kultury odżywiania* (1). Muzeum Farmacji Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, Wrocław, 20 października 2017 r.
- *The Bacteriological-Chemical Laboratory of the Warsaw Pharmaceutical Society in 1897–1914*. 43rd International Congress for the History of Pharmacy, Warszawa, 12–16 września 2017 r.

Dr hab. Zbigniew Tucholski

- *Problematyka ochrony dziedzictwa kolejowego w Polsce. Koncepcja Narodowego Muzeum Kolejnictwa*. Konferencja *Ochrona dziedzictwa kolejowego w Polsce. Historia, zasób, problemy i perspektywy*, Komisja Infrastruktury Senatu RP, PKP Cargo, Warszawa, 27 marca 2017 r.
- *Problematyka ochrony zabytkowego taboru kolejowego*. Konferencja *Ochrona dziedzictwa kolejowego w Polsce. Historia, zasób, problemy i perspektywy*, Komisja Infrastruktury Senatu RP, PKP Cargo, Warszawa, 27 marca 2017 r.

- *Fotografia lotnicza jako źródło historyczne*. Interdyscyplinarna ogólnopolska konferencja *Przestworza w kulturze współczesnej*, Instytut Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 24–25 maja 2017 r.
- *Zabytkowa infrastruktura Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej*. Referat wygłoszony po zakończeniu marszu szlakiem DŻWW. Urząd Transportu Kolejowego, Katowice, 6 lipca 2017 r.
- *Historyczne uwarunkowania regresu sieci kolejowej PKP*. Konferencja *Likwidacja linii kolejowych w Polsce*, Centrala PKP Cargo, 25 lipca 2017 r.
- Referat przedstawiający postać prof. Jana Czochralskiego, wygłoszony na zaproszenie Komisji Nazewnictwa m.st. Warszawy, w celu rozpatrzenia wniosku o nadanie nazwy ulicy prof. Czochralskiego, Warszawa, 13 września 2017 r.
- Otwarcie wystawy „Droga Żelazna Nadwiślańska”; dyskusja dotycząca historii architektury kolejowej, Warszawa, 27 września 2017 r.
- *Uwarunkowania konserwatorskie i techniczne eksploatacji zabytkowego taboru kolejowego*. Ogólnopolska Konferencja *Pałuckie dziedzictwo kulturowe*, Wenecja, 11 października 2017 r.
- *Inżynier Gustaw Bryling (1871–1960): wybitny konstruktor taboru kolejowego*. Fundacja im. Anny i Henryka Świątkowskich, Łowicz, 25 października 2017 r.
- *Badania archeologiczne zabytków techniki na przykładzie XIX-wiecznego wraku parowca w rzece Bug*. Konferencja Zapobiegawcza Środowiska 7. Dziedzictwo Techniki, Warszawa 30 października 2017 r.
- *Budowa i elektryfikacja linii średnicowej/Aufbau und Elektrifizierung der Durchmesserlinie in Warszawa, Zabytkowa infrastruktura Polski i Niemiec*. Dialog konserwatorski Warszawa – Berlin/Die Historische Eisenbahn-Infrastruktur in Polen und Deutschland. Denkmaldialog Warszawa – Berlin, Konferencja organizowana w ramach partnerstwa miast Warszawa – Berlin, 16 listopada 2017 r.
- *O potrzebie nauczania historii techniki w naukach technicznych*. Multidyscyplinarne Badania nad Przeszłością, cz. 2: Podążać śladami poprzedników. IAE PAN i IHN PAN, Warszawa, 21 listopada 2017 r.

Prof. dr hab. Bożena Urbanek

- *Kariery naukowe kobiet na Wydziale Lekarskim USB w Wilnie w okresie międzywojennym(1919–1939)*. Konferencja *Na katedrach i w laboratoriach – Kobiety w nauce*, Archiwum PAN i Instytut Historyczny UW, Warszawa, 16–17 listopada 2017 r.
- *Nauka a oświata mniejszości narodowych w Europie: wczoraj, dzisiaj, jutro*, Konferencja Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy, Wilno, 6–8 kwietnia 2017 r.

Prof. dr hab. Jarosław Włodarczyk

- *Giordano Bruno, Mikołaj Kopernik i Księżyc, czyli heliocentryzm w Anglii 1603 roku*. Komitet Historii Nauki PAU, Kraków, 22 lutego 2017.
- *Głos w Debacie kopernikańskiej*. Towarzystwo Naukowe w Toruniu / Instytut Historii i Archiwistyki UMK, Toruń, 3 kwietnia 2017.
- *Giese, Kopernik i Retyk pod niebem Lubawy*. Konferencja *Kopernik na Ziemi Lubawskiej*, Lubawa, 23 maja 2017.
- *Copernicanism without Copernicus? Edward Gresham and His Discourse on the Falling Planet (1603)*. Sympozjum *On Copernicus and Copernicanism*, Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa, 22 maja 2017.
- *Johannes Hevelius: Astronomer and Correspondent*. Konferencja *Physics across the Baltic Sea*, Centrum Fizyki Teoretycznej PAN / Politechnika Gdańska, Gdańsk, 3 września 2017 (invited lecture).
- *Zakrycia gwiazd przez planety a Kopernik w Anglii Shakespeare'a*. XXXVIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Astronomicznego, Zielona Góra, 14 września 2017.

Dr hab. Andrzej Wójcik

- *Lecznicze wody mineralne Pobrzeża Szczecińskiego* (wraz z W. Nabielec). XXVI Sympozjum Historii Farmacji, Bolestraszyce, 25–28 maja 2017 r.
- *200 lat Korpusu Górniczego*. XI Konferencja *Dziedzictwo i historia górnictwa oraz wykorzystanie pozostałości dawnych robót górniczych*, Wydział Geoinżynierii, Górnictwa i Geologii Politechniki Wrocławskiej, Muzeum Górnictwa Węglowego, Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, Zabrze, 20–22 kwietnia 2017 r.
- *„Węglen” Hieronima Łabęckiego*. XI Konferencja *Dziedzictwo i historia górnictwa oraz wykorzystanie pozostałości dawnych robót górniczych*, Wydział Geoinżynierii, Górnictwa i Geologii Politechniki Wrocławskiej, Muzeum Górnictwa Węglowego, Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, Zabrze, 20–22 kwietnia 2017 r.
- *Kingdom of Poland's Unique Mining and Metallurgical Complex of Zinc in the First Half of XIX Century* (wraz z A. Rybak). International Seminar Mining Technology from Agricola to Polhem. Jernkonkoret, Stockholm University, Sztokholm, Szwecja, 5–7 października 2017 r.
- *Przewodniki i publikacje podróżnicze Emila Habdank Dunikowskiego (1855–1924)*. Podróż z książką w ręku. Interdyscyplinarna turystyczno-krajoznawcza konferencja naukowa, Instytut Historii, Uniwersytet Gdański, Gdańsk, 18–20 października 2017 r.
- *Górnictwo galmanu Królestwa Polskiego w latach 1815–1870*. 4. Polski Kongres Górniczy, Kraków - Bochnia, 20–22 listopada 2017 r.
- *Korpus Górniczy Królestwa Polskiego – 200 lat tradycji* (wraz z W. Preidl). 4. Polski Kongres Górniczy, Kraków - Bochnia, 20–22 listopada 2017 r.

- *Adama Piwowara badania przyrodnicze w Archangielsku*. Komisja Badań nad Historią Syberii Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, Warszawa, 04 grudnia 2017 r.

Dr hab. Ewa Wyka

- *Muzeum uczelniane w służbie społeczności akademickiej*. II Konferencja Naukowa Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych *Tożsamość i dziedzictwo. Muzea Uczelniane*, Kraków, 22–24 listopada 2017 r.
- *Polish Science: XV-XXI Century*. 43th International Congress for the History of Pharmacy, Warszawa - Kraków, 16 września 2017 r.
- *Science and Technology Objects – the Attempt of their Valorization*. 27th Annual Conference of the Middle European Union of Technical Museums, Technical Museum in Zagreb, Zagrzeb, Chorwacja, 18–20 października 2017 r.
- *Szkoła Dominikanów w Grodnie – rok 1793*. Międzynarodowa konferencja w ramach projektu: "GRODNÆ ET ORBI" („Społeczności miejskie i środowisko miejskie”), Grodzieński Państwowy Uniwersytet Rolniczy, Instytut Polski w Mińsku, Grodno, Białoruś, 3–5 listopada 2017 r.
- *The Polish Industrial Heritage – its Protection and Interpretation*. 45th Conference International Committee for Museums of Science & Technology International Council of Museums (ICOM CIMUSET), Maroc Telecom Museum, the Centre National pour la Recherche Scientifique et Technique, Rabat, Maroko, 5–8 grudnia 2017 r.

ANEKS 4

Wykaz publikacji pracowników IHN PAN w 2017 r.

I. Monografie

1. M. Jasiński, *Stanisław Lubieniecki i astronomia kometarna XVII stulecia*, Warszawa 2017, ss. 392.
2. *Jan Amos Komeński i jego korespondencja z Cyprianem Kinnerem 1642–1648*, red. i komentarz W.J. Hitchens, A. Konior, A. Matuszewski, J. Young, Leszno 2017, ss. 278.
3. M. Piekarski, *Przerwany kontrapunkt. Adolf Chybiński i początki muzykologii we Lwowie 1912–1944*, Warszawa 2017, ss. 461.
4. M. Piekarski, *Muzyka we Lwowie. Od Mozarta do Majerskiego. Kompozytorzy, muzycy, instytucje*, Warszawa 2017, ss. 354.
5. Hugon ze Świętego Wiktora, *Didascalicon, czyli co i jak czytać*, tłum. P. Pludra-Żuk, wstęp i komentarz P. Pludra-Żuk, J. Soszyński, Warszawa 2017, ss. 250.
6. A. Mistewicz, Z. Tucholski, *Wiślane porty Warszawy. Historia infrastruktury żeglugi śródlądowej stolicy*, Warszawa 2017, ss. 177.
7. S. Zamecki, *O niektórych potrzebach nauki polskiej omawianych na łamach periodyku „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój”. Lata 1918–1947. Aneks*, Warszawa 2017, ss. 496.

II. Rozdziały w monografiach

1. I. Arabas, *A Case Study of the Role of 18th Century Natural History Cabinets, as Vehicles of Knowledge Transfer to the Society*, [w:] Christoph Friedrich / Wolf-Dieter Müller-Jahncke / Sabine Anagnostou, *Grenzüberschreitungen in der Pharmazie. Die Vorträge der Pharmaziehistorischen Biennale in Meissen vom 22. bis 24. April 2016 mit einem Anhang: Pharmaziehistorische Reminiszenzen von Dr. Klaus Meyer*, Stuttgart 2017, s. 33–54.
2. I. Arabas, *Res pharmaceuticae*, [w:] *Res pharmaceuticae: Muzeum Farmacji im. mgr farm. Antoniny Leśniewskiej Oddział Muzeum Warszawy: katalog wystawy stałej; Antonina Leśniewska Museum of Pharmacy Branch of the Museum of Warsaw: catalogue of permanent exhibition*, Warszawa 2017, s. 8–49.
3. D. Brzeszcz, *Słoneczko. Wanda w ujęciu Norwida*, [w:] *Kraków zmitologizowany*, red. A. Grochowska, P. Żołądź, Księgarnia Akademicka, Kraków 2017, s. 13–28.

4. D. Ciesielska, *Stanisława i Otton Marcin Nikodymowie w Polsce i Stanach Zjednoczonych*, [w:] *Polacy w Ameryce: Materiały z polsko-amerykańskiej konferencji naukowej z okazji 50-lecia Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warce, 27–28 czerwca 2017*, t. 1, red. M. Kordas i in., Warka 2017, ISBN 978-83-61790-56-3, ss. 143–156.
5. P. Daszkiewicz, *Polskie dziewiętnastowieczne muzea przyrodnicze widziane z francuskiej perspektywy*, [w:] *Muzea i kolekcje przyrodnicze w Polsce 2017*, Warszawa 2017, s. 243–249.
6. S. Łotysz, *Postęp kontra natura na marginesie dyskusji o planowanym osuszeniu Polesia w II Rzeczypospolitej*, [w:] *Kulturowe i cywilizacyjne postawy Polaków. Sztuka jako inspiracja do działań*, red. M. Milecka, Wydział Ogrodnictwa i Architektury UP w Lublinie, Lublin 2017, s. ...
7. M. Paciorek, *Środowisko szkolne w opinii lekarzy higienistów i architektów okresu II RP*, [w:] *Czystość i brud. Higiena między wielkimi wojnami 1918–1939*, red. W. Korpalska, W. Ślusarczyk, Bydgoszcz 2017, s. 253–273.
8. M. Paciorek, *Kuchnia chłopska czyli o żywieniu się ludu wiejskiego na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX w. w opinii ówczesnych doniesień prasowych*, [w:] *Historia diety i kultury odżywiania*, red. B. Płonka-Syroka, Wrocław 2017, s. 135–154.
9. J. Schiller-Walicka, *Urzędnicy nauki czy uczeni? Rektorzy Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego*, [w:] *Urzędnicy i urzędy w społeczeństwie XIX wieku. Zbiór studiów*, red. A. Kulecka, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2017, s. 96–109.
10. J. Schiller-Walicka, *Архив Польской Академии наук как хранилище профессорского наследия*, [w:] *Биографии университетских архивов*, red. E. A. Вишленкова, К. А. Ильина, В. С. Парсамов, Издательский дом Высшей школы экономики, Москва 2017, s. 265–292.
11. J. Schiller-Walicka, *Исследования по истории народного просвещения в трудах Комиссии историков Польши и России*, [w:] *Россия в польской историографии, Польша в российской историографии. К 50-летию Комиссии историков России и Польши*, red. Н. А. Макаров, «Индрик», Москва 2017, s. 61–80.
12. A. Skalimowski, *Skazani na wielkość. Biuro Odbudowy Stolicy 1945–1951*, [w:] *Spór o odbudowę Warszawy. Od gruzów do reprivatyzacji*, red. T. Fudala, Warszawa 2016, s. 93–108. (wydane w 2017)
13. A. Skalimowski, K. Wagner, *Gabinet rysunków architektonicznych*, [w:] *Rzeczy Warszawskie*, Warszawa 2017, s. 87–94.
14. A. Trojanowska, *Problemy nadzoru nad żywnością na łamach polskich czasopism naukowych na przełomie XIX–XX wieku*, [w:] *Historia na źródłach*

- oparta. *Studia Ofiarowane Profesorowi Tadeuszowi Srogoszowi w 65. Rocznicę urodzin*, red. Andrzej Stroynowski, Częstochowa 2017, s. 563–576.
15. A. Trojanowska, *Żywnienie w ośrodkach karnych i poprawczych w Królestwie Polskim w XIX i w początkach XX w.*, [w:] *Historia diety i kultury odżywiania*, red. B. Płonka-Syroka, Wrocław 2017. (w druku)
 16. Z. Tucholski, *Professor Jan Czochralski – Bahnmetal Railway Bearing Alloy (the B Metal) and its Military Application*, [w:] *Polish technological achievements during world war II*, Warsaw 2016, s. 149–167. (wydane w 2017)
 17. E. Wyka, *Zapomniana kolekcja naukowa Stanisława Augusta – gdzie jej szukać?* [w:] *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej*, t. I, red. Wojciech Walczak, Karol Łopatecki, Białystok 2017, s. 243–256.
 18. E. Wyka, „*Muzeum uczelniane a akademickie dziedzictwo naukowe*”, [w:] *Muzeum etyczne. Księga dedykowana Profesorowi Stanisławowowi Waltosowi w 85. rocznicę urodzin*, red. D. Folga-Januszewska, P. Jaskanis, Universitas i Muzeum Pałacu Króla Jana II w Wilanowie, 2017, s. 141–150.
 19. S. Zamecki, *Tadeusz Srogosz jako naukoznawca*, [w:] *Historia na źródłach oparta. Studia Ofiarowane Profesorowi Tadeuszowi Srogoszowi w 65. Rocznicę urodzin*, red. Andrzej Stroynowski, Częstochowa 2017, s. 515–529.

III. Redakcja monografii wieloautorskich

1. P. Edel, P. Daszkiewicz (red.), *Liudvigas Heinrichas Bojanus. Lietuvos Mokslo Zymybes*. Gamtos Tyrimu Centras, Wilno 2016, ss. 66.
2. P. Daszkiewicz, D. Iwan, H. Kowalski, D. Mierzwa-Szymkowiak, R. Zaborowski (red.), *Z dziejów Gabinetu Zoologicznego. Materiały z wyprawy do Algierii (1866–1867)*. Memorabilia zoologica. N.S. 2/2017. Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego, Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa 2017, ss. 267.
3. T. Gawin, M. Piekarski (red.), *Polacy na Białorusi od końca XIX do początku XXI wieku. Wybrane problemy stosunków polsko-białoruskich*, Studium Europy Wschodniej UW, Warszawa 2017, ss. 636.
4. Z. Tucholski, A. Markowski (red.), *Podróż po przemysłowej strefie osiedlenia*, Instytut Historyczny UW, Warszawa 2017, ss. 200.

IV. Publikacje ukazujące się w czasopismach recenzowanych, wyróżnionych przez Journal Citation Reports (JCR, lista A)

- P. Daszkiewicz, *The Decline and Closure of Maison Verreaux as Indicated by Władysław Taczanowski's Letters*, „Archives of Natural History” 2017, nr 44, s. 130–133.

- T. Samojlik, P. Daszkiewicz, A. Fedotova, *Żubrze eksponaty z lat 1811–1914 w europejskich kolekcjach naukowych – mało znany aspekt XIX-wiecznej łowieckiej w Puszczy Białowieskiej*, „Sylwan” 2017, nr 161, s. 341–352.
- A. Cetera-Włodarczyk, J. Włodarczyk, *Digging (up) the Bard*, „Journal for the History of Astronomy” 2017, nr 48, s. 372–375.

V. Publikacje w czasopismach naukowych nieposiadających współczynnika wpływu Impact Factor (IF), wymienionych w części B wykazu MNiSW

1. K. Bartnicka, *Profesor Tadeusz Manteuffel i Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego. Środowisko kształcące i wychowawcze w latach 50. XX wieku*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2017, nr 2, s. 105–180.
2. M. Broniarczyk, *Adama Kazanowskiego, marszałka nadwornego koronnego, lata szkolne i peregrynacje*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2017, t. 54, s. 11–26.
3. D. Ciesielska, Z. Pogoda, *Seminarium z historii matematyki na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 2010–2017*, „Antiquitates Mathematicae” 2017, t. 11, ss. 203–250.
4. P. Daszkiewicz, *Książki gdańskich przyrodników w zbiorach rękopisów Biblioteki Głównej Narodowego Muzeum Historii Naturalnej*, „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” 2017, t. specjalny, s. 257–265.
5. P. Daszkiewicz, *Zoologiczne prace Ignacego Mielżyńskiego (1801–1831) – przyczynek do biogramu*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2017, nr 1, s. 45–53.
6. P. Daszkiewicz, P.J. Chiappero, C. Domański, *List Marianny Sumińskiej (ok. 1790–1811) do Jeana-Charles’a Josepha Laumonda (1753–1825) – interesujący przyczynek do biografii Pierre’a Louisa Philippe’a Cordiera (1777–1861) i historii francuskich nauk przyrodniczych*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2017, nr 2, s. 11–20.
7. M. Jasiński, *Stanisław Lubieniecki (1623–1675) jako uczestnik res publica litteraria*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka” 2017, nr 51, s. 191–212.
8. M.S. Jasiński, *Michał Piekarski, „Przerwany kontrapunkt. Adolf Chybiński i początki muzykologii we Lwowie 1912–1944”*, „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój” 2017, t. 26, ss. 119–121.
9. M. Kokowski, *Evolutionary Transformation of the Journal. Part 4*, „Studia Historiae Scientiarum” 2017, t. 16, s. 11–14.
10. M. Kokowski, *Ewolucyjna transformacja czasopisma. Część 4*, „Studia Historiae Scientiarum” 2017, t. 16, s. 15–18.

11. M. Kokowski, *Podstawowe zastrzeżenia wobec Ustawy 2.0 vel Konstytucji dla nauki*, „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój” 2017, t. 26, ss. 19–27.
12. M. Kokowski, *Sprawozdanie z działalności Komisji Historii Nauki PAU w 2016/2017 roku*, „Studia Historiae Scientiarum” 2017, t. 16, s. 467–470.
13. M. Kokowski, *The Report on the Activities of the PAU Commission on the History of Science in 2016/2017*, „Studia Historiae Scientiarum” 2017, t. 16, s. 463–466.
14. M. Kokowski, *Uwagi na temat „Projektu z dnia 23 marca 2017 r. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia ... 2017 r.”*, „Studia Historiae Scientiarum” 2017, t. 16, s. 379–388.
15. M. Kokowski, R. Fox, *Historiography of Science and Technology in Focus: A Discussion with Professor Robert Fox*, „Studia Historiae Scientiarum” 2017, t. 16, s. 69–119.
16. P. Komorowski, *Książka Tomasza Siewierskiego „Marian Małowist i krąg jego uczniów. Z dziejów historiografii gospodarczej w Polsce”*, „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój” 2017, t. 26, s. 125–129.
17. J. Kurkowski, *Dzieje Rosji w piśmiennictwie doby stanisławowskiej. Część 2: „Recherches sur les titres...” Feliksa Łoyki, „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi”* 2017, t. 11, nr 4, s. 53–78.
18. H. Lichočka, *Prezydenckie seminaria w Lucieniu*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2017, nr 2, s. 183–186.
19. S. Łotysz, *Nieznany obraz rzeczywistości okupacyjnej. Kwestia uprawy roślin kauczukodajnych we wspomnieniach więźniarek Auschwitz, rolników i dzieci*, „Kultura Współczesna” 2017, z. 2, s. 66–81.
20. S. Łotysz, *Prace nad przygotowaniem ustaw patentowych w okresie Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego 1917–1918*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2017, nr 2, s. 37–53.
21. K. Maślanka, *Analytical Representations of Divisors of Integers*, „Computational Methods in Science and Technology” 2017, t. 23, s. 85–91.
22. J. Schiller-Walicka, *Malte Rolf, Imperiale Herrschaft im Weichselland. Das Königreich Polen im Russischen Imperium (1864–1915). Rządy imperialne w Kraju Nadwiślańskim. Królestwo Polskie i cesarstwo rosyjskie [sic!] (1864–1915)*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2016 [recte 2017], t. 53, s. 176–184.
23. J. Schiller-Walicka, *Sprawozdanie z działalności Kasy imienia Józefa Mianowskiego – Fundacji Popierania Nauki od października 2016 roku do października 2017 roku*, „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój” 2017, t. 26, s. 147–154.

24. J. Schiller-Walicka, *Zapomniana karta z dziejów Wielkiej Emigracji: Iwona H. Pugacewicz, „Batignolles 1842–1874. Edukacja Wielkiej Emigracji”*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2017, t. 54, s. 205–217.
25. A. Skalimowski, Z. Tucholski, *Dworzec PKP Wawer – kolejowa architektura „odwilży”*, „Ochrona Zabytków” 2017, nr 1, s. 77–102.
26. A. Trojanowska, *Historia farmacji wciąż inspiruje młodych*, „Farmacja Polska” 2017, t. 73, nr 4, s. 237–238.
27. Z. Tucholski, *Badania trakcyjne taboru wąskotorowego Warszawskich Kolei Dojazdowych profesora Alberta Czeczotta*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2017, nr 1, s. 203–222.
28. Z. Tucholski, T. Roszak, *Zasłużony inżynier służby trakcji PKP Teobald Neumann (1899–1985)*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2017, nr 2, s. 89–104.
29. J. Włodarczyk, A. Cetera-Włodarczyk, *„Niech się połączą niebiosa i ziemia...” W poszukiwaniu (nowej) astronomii w „Antoniuszu i Kleopatrze” Williama Shakespeare’a*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka” 2017, nr 51, s. 23–46.
30. A.J. Wójcik, *Fossores ex Polonia. Rekrutacja polskich górników do Prus*, „Hereditas Minariorum” 2017, t. 4, s. 273–284.
31. A.J. Wójcik, *Polski kadm na Pierwszej Wystawie Światowej w Londynie (1851)*, „Cuprum. Czasopismo Naukowo-Techniczne Górnictwa Rud” 2017, nr 4, s. 1–15.
32. A.J. Wójcik, W. Nabielec, *Lecznicze wody mineralne Pobrzeża Szczecińskiego*, „Czasopismo Aptekarskie” 2017, nr 8–9, s. 43–53.
33. A.J. Wójcik, W. Preidl, *Sztolnie górnicze na terenie Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Część 2: Sztolnie Dąbrowskie*, „Budownictwo Górnicze i Tunelowe” 2017, nr 4, s. 24–31.
34. E. Wyka, A. Urbanik, M. Urbanik, *Początki radiologii w Polsce w świetle dokumentów i eksponatów znajdujących się w zbiorach Uniwersytetu Jagiellońskiego*, „Opuscula Musealia” 2016, nr 24, s. 173–186.
35. B. Wysokińska, *Maks Samec 1881–1964, Življenje in delo*, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2017, nr 1, s. 229–232.

VI. Publikacje w czasopismach znajdujących się w bazie European Reference Index for the Humanities (ERIH), wymienionych w części C wykazu MNiSW

1. I. Arabas, *Sprawozdanie ze 150-lecia urodzin mgr Antoniny Leśniewskiej*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 2, s. 214–216.

2. M. Broniarczyk, *Adama Kazanowskiego, marszałka nadwornego koronnego, lata szkolne i peregrynacje*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2017, t. 54, s. 11–26.
3. I. Arabas, M. Więcek, *Jubileusze polskich historyków farmacji*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 1, s. 115–118.
4. K. Bartnicka, *„Studium wolne” a zagadnienie kształcenia nauczycieli szkół średnich na Uniwersytecie Warszawskim w okresie II Rzeczypospolitej*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 2017, t. 245, s. 86–111.
5. B. Bienias, *Międzynarodowa konferencja naukowa Scientiae 2017 w Padwie*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 2, s. 207–211.
6. B. Bienias, *The Science of Shakespeare: A New Look at the Playwright's Universe*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 1, s. 110–114.
7. P. Daszkiewicz, A[rthur] S[tępiński] *Ladislav Taczanowski (1890)*, „Organon” 2017, nr 49, s. 29–32.
8. P. Daszkiewicz, *Hommage d'exil à Władysław Taczanowski (1819–1890)*, „Organon” 2017, nr 49, s. 29–32.
9. P. Daszkiewicz, *Katalog faunistyczny Konstantego Tyzenhauza (1786–1853) w archiwum Juliusza Verreaux (1807–1873) w zbiorach Biblioteki Głównej Narodowego Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu – bibliofilski biały kruk historii polskiej zoologii*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 1, s. 67–72.
10. P. Daszkiewicz, *Teoria ewolucji w listach Władysława Taczanowskiego (1819–1890), Ignacego Domeyki (1802–1899) i Edwarda Janczewskiego (1846–1919) – przyczynek do historii recepcji darwinizmu w Polsce*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 1, s. 73–81.
11. P. Daszkiewicz, P.J. Chiappero, *Materiały подарowane przez Seweryna Dzdzitowieckiego (1801–1879) Narodowemu Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 3, s. 73–76.
12. P. Daszkiewicz, P. Edel, *Odślonięcie popiersia Ludwika Henryka Bojanusa (1776–1827) w Bouxwillier*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2016 [recte 2017], t. 61, nr 4, s. 239–240.
13. P. Daszkiewicz, R. Zaborowski, *Pistacja Pistacia vera L. z paryskiego Jardin des Plantes i jej rola w poznaniu rozmnażania płciowego roślin*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 2, s. 125–129.
14. J. Kurkowski, *Dzieje Rosji w piśmiennictwie stanisławowskim po pierwszym rozbiore*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 4, s. 7–44.
15. M. Piekarski, *O monografii „Kwartalnika Muzycznego” ze Lwowem i Warszawą w tle. Małgorzata Sieradz, „Kwartalnik Muzyczny» (1928–1950) a początki muzykologii polskiej”*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 2, s. 199–205.

16. J. Schiller-Walicka, *Książka Krzysztofa Rzepkowskiego „Złoty kciuk. Młyn i młynarz w kulturze Zachodu”*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 4, s. 221–225.
17. J. Soszyński, *Glossa biblijna jako problem badawczy*, „Studia Źródłoznawcze” 2017, t. 55, s. 127–137.
18. A. Trojanowska, *XI Przegląd Prac Magisterskich z Zakresu Historii Farmacji*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 2, s. 212–213
19. Z. Tucholski, *Elektrowozownia Warszawa–Grochów. Zapomniany zabytek polskiej inżynierii i architektury międzywojnia*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 2, s. 101–124.
20. Z. Tucholski, *Kremacja zwłok w Rosji sowieckiej*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2017, t. 23, z. 2, s. 61–78.
21. Z. Tucholski, *Książka Krzysztofa Marka Hermana „Kolej wąskotorowa Piotrków-Sulejów”*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 3, s. 126–127.
22. Z. Tucholski, *Kuter holowniczy BMK-70*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 1, s. 83–99.
23. B. Urbanek, *Wileńskie placówki naukowe Uniwersytetu Stefana Batorego na przykładzie niektórych klinik niezabiegowych (Wydziału Lekarskiego) 1919–1934*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2017, t. 23, z. 1, s. 93–112.
24. B. Urbanek, *Rozważania nad mianownictwem polskim Franciszka Giedroycia*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 4, s. 151–160.
25. S. Zamecki, *Na marginesie książki: H.J. Rheinberger*, „Epistemologia historyczna”, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, 2017, t. 62, nr 4, s. 161–220.
26. S. Zamecki, *Na marginesie książki: „Jak uprawiać historię filozofii i jak jej nauczać?”*, red. M. Woźniczka, M. Rembierz, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2017, t. 62, nr 2, s. 143–186.

VII. Pozostałe publikacje naukowe:

1. I. Arabas, *2017 – the Year of Two Important Pharmaceutical Anniversaries in Poland*, [w:] *43rd International Congress for the History of Pharmacy*, Warsaw 2017, s. 32–34.
2. I. Arabas, *Kobiety i farmacja*, „Mówią Wieki” 2017, nr 691, s. 79–80.
3. I. Arabas, *Leśniewska Antonina, Лесневская Антонина Болеславовна*, Polski Petersburg [www.polskaipetersburg.pl/hasla/lesniewska-antonina].
4. I. Arabas, *Prof. dr hab. Stanisław Biniecki (1907–1999) – twórca oryginalnych polskich leków*, „Medycyna, Dydaktyka, Wychowanie” 2017, nr 1, s. 28–31.
5. I. Arabas, A. Tyszkiewicz, *Farmacja na Uniwersytecie*, Warszawa 2017, ss. 23.

6. I. Arabas, A. Tyszkiewicz, *Pharmacy at the University of Warsaw*, Warsaw 2017, ss. 22.
7. K. Bartnicka, *Księdzu Profesorowi Edwardowi Walewandrowi na jubileusz*, [w:] *Wśród swoich. Książdz Profesor Edward Walewander*, red. N. Rykowska, T.L. Kuniszewska, R. Stopikowski, Lublin 2017, s. 41–47.
8. D. Ciesielska, K. Ciesielski, *Banach and Nikodym on the Bench in Kraków Again*, „Newsletter of the European Mathematical Society” 2017, nr 104, s. 25–29.
9. P. Daszkiewicz, *La protection de la forêt de Fontainebleau et son contexte historique – de la création des séries artistiques au Premier Congrès International pour la protection de la nature. Faune, flore, sites et monuments*, „Bulletin de l’Association des naturalistes de la vallée du Loing et du massif de Fontainebleau” 2017, t. 89, s. 142–149.
10. P. Daszkiewicz, P. Edel, *Le buste de Louis Henri Bojanus, de Vilnius à Bouxwiller*, „Cahiers Lituanien” 2017, nr 16, s. 41–44.
11. P. Daszkiewicz, T. Samojlik, A. Fedotova, *Un bison de Białowieża pour le Musée de Strasbourg – un complément d’enquête*, „Cahiers Lituanien” 2017, nr 16, s. 45–46.
12. M. Dolecki, *Europejskie inspiracje w pracach polskiego chemika Ignacego Fonberga (1801–1891). Studium historyczno-metodologiczne*, Polish Studies. Interdisciplinary [www.pol-int.org/en/node/5535].
13. J. Kaliszuk, *Bestiariusz*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. I, s. 184.
14. J. Kaliszuk, *Glosariusz*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. I, s. 667.
15. J. Kaliszuk, *Godzinki*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. I, s. 667–670.
16. J. Kaliszuk, *Kodeksy praw*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 60–63.
17. J. Kaliszuk, *Martyrologium*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 254.
18. J. Kaliszuk, *Pontyfikał Erazma Ciołka*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 414.
19. J. Kaliszuk, *Pontyfikał Strzemińskiego*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 413–414.
20. J. Kaliszuk, *Psalterz puławski*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 476–477.
21. J. Kaliszuk, *Roczniki*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 497–498.

22. J. Kaliszuk, *Speculum*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 541.
23. J. Kaliszuk, xxx, *Brewiarz*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. I, s. 401–403.
24. J. Kaliszuk, *Żywoty świętych*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 682–684.
25. K. Karpińska, *Matury z matematyki w gimnazjach klasycznych zaboru pruskiego*, „*Matematyka. Czasopismo dla Nauczycieli*” 2017, nr 1, s. 35–45.
26. K. Karpińska, *Planimetria w gimnazjalnym nauczaniu matematyki w XIX i na początku XX wieku. Część 1: Analiza części planimetrycznej podręcznika „Die Elementar Mathematik” L. Kambly’ego*, „*Matematyka. Czasopismo dla Nauczycieli*” 2017, nr 5, s. 37–42.
27. K. Karpińska, *Planimetria w gimnazjalnym nauczaniu matematyki w XIX i na początku XX wieku. Część 2: Konstrukcje trójkątów*, „*Matematyka. Czasopismo dla Nauczycieli*” 2017, nr 6, s. 40–47.
28. K. Karpińska, *Przyrządy miernicze i ich wykorzystanie w nauczaniu szkolnym matematyki od XVII do końca XIX wieku. Część 1: Opis przyrządów mierniczych*, „*Matematyka. Czasopismo dla Nauczycieli*” 2017, nr 2, s. 37–45.
29. K. Karpińska, *Przyrządy miernicze i ich wykorzystanie w nauczaniu szkolnym matematyki od XVII do końca XIX wieku. Część 2: Zadania z miernictwa*, „*Matematyka. Czasopismo dla Nauczycieli*” 2017, nr 3, s. 38–44.
30. K. Karpińska, *Szkoły typu realnego na ziemiach polskich zaboru pruskiego. Rodzaje i charakterystyka szkół oraz procedury przeprowadzania matur*, „*Matematyka. Czasopismo dla Nauczycieli*” 2017, nr 4, s. 38–44.
31. M. Kokowski, *Nie trzeba koniecznie mieć nadziei na zwycięstwo, aby walczyć...*, „*Pauza Akademicka*” 2017, nr 371, s. 3.
32. H. Lichocka, *Potrzeba matką wynalazku, czyli działalność inżynierska Ignacego Mościckiego*, „*Mówią Wieki*” 2017, nr 692, s. 73–76.
33. K. Maślanka, *Kilka refleksji o teorii liczb*, „*Częstochowski Kalendarz Astronomiczny*” 2018, nr 1, s. 293–300.
34. K. Maślanka, *Skuteczność i niedosyt, czyli o problemie interpretacji mechaniki kwantowej*, „*Foton*” 2017, nr 138, s. 4–8.
35. B. Orłowski, *Ci, którzy zostali. Polscy inżynierowie w Rosji i zaborze rosyjskim*, „*Mówią Wieki*” 2017, nr 689, s. 77–80.
36. B. Orłowski, *Co warto wiedzieć o Kanale Augustowskim*, „*Mówią Wieki*” 2017, nr 687, s. 77–80.
37. B. Orłowski, *Emigracyjne kariery polskich inżynierów*, „*Mówią Wieki*” 2017, nr 688, s. 77–80.

38. B. Orłowski, *Ernest Malinowski i inni polscy inżynierowie w Ameryce Południowej*, „Mówią Wieki” 2017, nr 689, s. 73–76.
39. B. Orłowski, *Historyczne znaczenie koła wodnego*, „Mówią Wieki”, 2017, nr 685, s. 66–67.
40. B. Orłowski, *Inżynierowie Wielkiej Emigracji*, „Mówią Wieki” 2017, nr 688, s. 73–76.
41. B. Orłowski, *Nie tylko z karabinem w rękę. Polski wkład w zwycięstwo sprzymierzonych*, „Mówią Wieki” 2017, nr 695, s. 73–76.
42. B. Orłowski, *Polacy związani z górnictwem naftowym w rejonie Baku*, „Mówią Wieki” 2017, nr 690, s. 73–75.
43. B. Orłowski, *Tytus Liwiusz Boratyni. Aktywista europejskiej rewolucji naukowej, Polak z wyboru*, „Mówią Wieki” 2017, nr 685, s. 73–76.
44. M. Piekarski, *Muzykolodzy z Uniwersytetu Jana Kazimierza w badaniach nad przeszłością muzyczną Lwowa i Ziemi Lwowskiej*, „Przegląd Wschodni” 2017, z. 56, s. 913–926.
45. P. Pludra-Żuk, *Pisarz*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 369–370.
46. P. Pludra-Żuk, *Pismo greckie*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 379–380.
47. A. Skalimowski, Z. Tucholski, *Historyczna Stacja Pomp Kanałowych „Żoliborz”*, „Kronika Warszawy” 2017, nr 1, s. 77–84.
48. J. Soszyński, *Kompilacja*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 73.
49. J. Soszyński, *Paleografia*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 331–332.
50. J. Soszyński, *Pismo łacińskie*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 380–386.
51. J. Soszyński, *Pismo*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 375–378.
52. J. Soszyński, K. Ożóg, *Skryptorium*, [w:] *Encyklopedia książki*, red. A. Żbikowska-Migoń, M. Skalska-Zlat, Wrocław 2017, t. II, s. 535–536.
53. A. Trojanowska, *The Bacteriological-Chemical Laboratory of the Warsaw Pharmaceutical Society in 1897–1914*, 43rd International Congress for the History of Pharmacy [43ichpwarsaw.pl/index.php/abstracts/].
54. Z. Tucholski, *Bahnmetall – wynalazek Czochralskiego*, „Mówią Wieki” 2017, nr 10, s. 77–80.
55. Z. Tucholski, *Lokomotywa PKP SM03-01*, „Świat Kolei” 2017, nr 7, s. 12–13.
56. Z. Tucholski, *Nieznane materiały archiwalne dotyczące inż. Romualda Wetcla w zasobie Archiwum Zakładowego Ministerstwa Infrastruktury w Warszawie*, „Stalowe Szlaki” 2017, nr 1, s. 27.

57. Z. Tucholski, *Normalnotorowa lokomotywa PKP Deutz Lr-398 w służbie Wojska Polskiego* „Stalowe Szlaki” 2017, nr 2, s. 28–31.
58. Z. Tucholski, *Plan schematyczny stacji Malbork Wąsk.*, „Stalowe Szlaki” 2017, nr 2, s. 25–27.
59. Z. Tucholski, *Polskie Koleje Państwowe w planach strategicznych Układu Warszawskiego*, „Mówią Wieki” 2017, nr 9, s. 22–25.
60. Z. Tucholski, *Prototypowa lokomotywa spalinowa SM30-01*, „Świat Kolei” 2017, nr 12, s. 12–14.
61. Z. Tucholski, *Recenzja katalogu „Sygnalny”*, „Nowe Książki” 2017, nr 6, s. 84–85.
62. Z. Tucholski, *Stacja Kielce–bocznicza „Centrostal”*, „Stalowe Szlaki” 2017, nr 1, s. 64.
63. Z. Tucholski, *Stalowa alchemia Sędzimir*, „Mówią Wieki” 2017, nr 11, s. 76–79.
64. Z. Tucholski, *Tabor kolejowy Cementowni „Odra” w Opolu*, „Stalowe Szlaki” 2017, nr 4, s. 42–51.
65. Z. Tucholski, *Wagony przejściowe do przetaczania taboru normalnotorowego przy pomocy lokomotyw wąskotorowych*, „Stalowe Szlaki” 2017, nr 3, s. 24–33.
66. Z. Tucholski, *Węgierski żuraw parowy „RABA” w służbie PKP*, „Stalowe Szlaki” 2017, nr 1, s. 28–49.
67. Z. Tucholski, *W ogniu Molocha*, „wSieci Historii” 2017, nr 10, s. 52–54.
68. Z. Tucholski, *Wypadek kolejowy na szlaku Ocice–Tarnobrzeg*, „Stalowe Szlaki” 2017, nr 1, s. 64.
69. Z. Tucholski, *Wypadek na stacji Pionki*, „Stalowe Szlaki” 2017, nr 1, s. 64.
70. Z. Tucholski, *Wypadek na stacji Szczepieszyn*, „Stalowe Szlaki” 2017, nr 2, s. 64.
71. Z. Tucholski, *Zapomniani pionierzy elektryfikacji PKP*, „wSieci Historii” 2017, nr 6, s. 43–46.
72. Z. Tucholski, M. Dudkowski, *Recenzja „Piękne, użyteczne, zbędne... Obiekty kolejowe w Polsce”, red. M. Kapias, D. Keller*, Histmag.org [histmag.org/Piekne-uzyteczne-zbedne-Obiekty-kolejowe-w-Polsce-red.-M.-Kapias-i-D.-Keller-recenzja-15277].
73. Z. Tucholski, M. Mistewicz, *Wiślane porty stolicy*, „Spotkania z Zabytkami” 2017, nr 12, s. 38–41.
74. Z. Tucholski, S. Fedorowicz, *Transport kolejowy Cukrowni „Unisław”*, „Świat Kolei” 2017, nr 10, s. 26–31.
75. Z. Tucholski, S. Fedorowicz, *Transport kolejowy Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego „Wronki”*, „Świat Kolei” 2017, nr 4, s. 20–24.

76. B. Urbanek, *Lwowski*, „Głos Lekarzy”, „Przegląd Wschodni” 2017, z. 4, s. 899–911.
77. A.J. Wójcik, *200 lat Korpusu Górniczego*, [w:] XI Konferencja „Dziedzictwo i historia górnictwa oraz wykorzystanie pozostałości dawnych robót górniczych”, Wrocław 2017, s. 96–97.
78. A.J. Wójcik, *Aleksander Michalski (1855–1904) and his contribution to the development of the geological map of European Russia (1892)*, [w:] 42nd International Commission on the History of Geological Sciences (INHIGEO), red. K. Meliksetian i in., Yerevan 2017, s. 135.
79. A.J. Wójcik, *Dawne sztolnie kopalń węgla kamiennego w okręgu zachodnim Królestwa Polskiego (do 1850)*, Przemysł Skalny [przemysl-skalny.pl/?page=publikacje&artykul=52].
80. A.J. Wójcik, *Działalność Aleksandra Mielęckiego w górnictwie pruskim*, Przemysł Skalny [przemysl-skalny.pl/?page=publikacje&artykul=133].
81. A.J. Wójcik, *Dzieje rozpoznania kopalin na obszarze dawnego Księstwa Siewierskiego oraz pierwszy opis i mapa geologiczno-górnicza regionu*, Przemysł Skalny [przemysl-skalny.pl/?page=publikacje&artykul=140].
82. A.J. Wójcik, *Friedrich Krumpel – Schöpfer erster geologischer und bergbauartenwerke im Westbezirk des Königreichs Polen*, TU Bergakademie Freiberg [tu-freiberg.de/sites/default/files/media/universitaetsbibliothek-5210/wa/krumpel.pdf].
83. A.J. Wójcik, *Górnictwo galmanu Królestwa Polskiego w latach 1815–1870*, [w:] 4. Polski Kongres Górniczy. Sesja satelitarna „Dziedzictwo górnictwa – przeszłość dla przyszłości”, Kraków 2017, s. 155–157.
84. A.J. Wójcik, *Górnictwo w „Rzeczach Kopalnych” ks. Krzysztofa Kluka*, Przemysł Skalny [przemysl-skalny.pl/?page=publikacje&artykul=164].
85. A.J. Wójcik, *Kartoteka Kopalni Węgla Kamiennego Państwowego Instytutu Geologicznego – zapomniany dokument z historii górnictwa*, Przemysł Skalny [przemysl-skalny.pl/?page=publikacje&artykul=148].
86. A.J. Wójcik, *Mapy okręgów górniczych Królestwa Polskiego*, Przemysł Skalny [przemysl-skalny.pl/?page=publikacje&artykul=222].
87. A.J. Wójcik, *Obraz krajobrazu górniczego Zagłębia Dąbrowskiego na przykładzie „Karty geognostycznej zagłębia węglowego” Jana Hempla (1856)*, Przemysł Skalny [przemysl-skalny.pl/?page=publikacje&artykul=96].
88. A.J. Wójcik, *„Węglen” Hieronima Łabęckiego*, [w:] XI Konferencja „Dziedzictwo i historia górnictwa oraz wykorzystanie pozostałości dawnych robót górniczych”, Wrocław 2017, s. 98–100.
89. A.J. Wójcik, W. Preidl, *Korpus Górniczy Królestwa Polskiego – 200 lat tradycji*, [w:] 4. Polski Kongres Górniczy. Sesja satelitarna „Dziedzictwo górnictwa – przeszłość dla przyszłości”, Kraków 2017, s. 158–159.

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI KOMISJI BADAŃ NAD HISTORIĄ NAUK MEDYCZNYCH
KOMITETU NAUKI I TECHNIKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK
ZA OKRES OD CZERWCA 2016 R. DO STYCZNIA 2018 R.

W połowie 2016 r. Komitet Historii i Nauki PAN powierzył kierowanie Komisją Badań nad Historią Nauk Medycznych prof. dr hab. n. med. Jerzemu Supademu, który na zebraniu inauguracyjnym w dniu 14 czerwca 2016 r. powołał na swego zastępcę panią prof. dr hab. Bożenę Urbanek, a na stanowisko sekretarza panią dr n. med. Bogumiłę Kempieńską-Mirosławską. W 2017 r. pani Bogumiła Kempieńska-Mirosławska wycofała się z pracy w Komisji, a jej miejsce zajęła pani dr n. o zdrowiu Bożena Kosińska.

Już w 2016 r. liczba członków Komisji przekroczyła 40 osób, a aktualnie wynosi 46 osób reprezentujących różne ośrodki naukowe w kraju; 17 osób pracuje w Warszawie, 7 w Łodzi, 4 w Krakowie, 3 w Poznaniu, 2 we Wrocławiu oraz po 1 w Białymstoku, Bydgoszczy, Ciechanowie, Częstochowie, Gdańsku, Łowiczu, Olsztynie, Radomiu, Zabrzu, Zgierzu i Zielonej Górze.

Poniżej zamieszczono aktualny, alfabetycznie ułożony wykaz członków Komisji:

1. Prof. dr hab. Iwona Arabas (Warszawa)
2. Prof. dr hab. n. med. Ewa Augustynowicz-Kopeć (Warszawa)
3. Dr n. med. Ewa Baum (Poznań)
4. Prof. dr n. med. Maria Blombergowa (Łódź)
5. Dr hab. Aneta Bołdyrew (Łódź)
6. Prof. dr hab. n. med. Barbara Bruziewicz-Mikłaszewska (Wrocław)
7. Dr n. med. Hanna Celnik (Warszawa)
8. Dr n. med. Maria Ciesielska (Warszawa)
9. Prof. dr hab. n. med. Zbigniew Dudkiewicz (Łódź)
10. Prof. dr hab. Marek Dutkiewicz (Łódź)
11. Prof. dr n. med. Zdzisław Gajda (Kraków)
12. Dr n. med. Marek Ludwik Grabowski (Częstochowa)

13. Dr n. med. Magdalena Grassmann (Białystok)
14. Prof. dr hab. Ryszard Witold Gryglewski (Kraków)
15. Dr Maria Kempa (Zabrze)
16. Prof. dr hab. n. med. Andrzej Kierzek (Wrocław)
17. Dr n. med. Seweryna Konieczna (Gdańsk)
18. Dr hab. n. hum. Walentyna Korpalska (Bydgoszcz)
19. Dr n. o zdr. Bożena Kosińska (Radom) – Sekretarz
20. Dr n. med. Jacek Kotula (Zielona Góra)
21. Prof. dr hab. Hanna Krajewska (Warszawa)
22. Prof. dr hab. Halina Lichocka (Warszawa)
23. Dr Piotr Machlański (Zgierz)
24. Prof. dr hab. Anita Magowska (Poznań)
25. Mgr Radosław Majda (Łowicz)
26. Dr n. med. Małgorzata Marcysiak (Ciechanów)
27. Dr Anna Marek (Warszawa)
28. Dr n. med. Ewelina Mazur-Janik (Warszawa)
29. Prof. dr hab. Michał Musielak (Poznań)
30. Prof. dr hab. n. med. Tadeusz Nasierowski (Warszawa)
31. Dr Magdalena Paciorek (Warszawa)
32. Dr Michał Pawlak (Łódź)
33. Dr Barbara Petrozolin-Skowrońska (Warszawa)
34. Prof. dr hab. n. med. Janusz Skalski (Kraków)
35. Prof. dr hab. n. med. Jerzy Supady (Łódź) – Przewodniczący
36. Prof. dr hab. Beata Szczepańska (Łódź)
37. Dr hab. Anna Trojanowska (Warszawa)
38. Dr n. med. Zygmunt Trusewicz (Olsztyn)
39. Prof. dr hab. Bożena Urbanek (Warszawa) – Zastępca Przewodniczącego
40. Dr n. med. Monika Urbanik (Kraków)
41. Prof. dr hab. n. med. Andrzej Urbanik (Kraków)
42. Prof. dr hab. Zbigniew Wójcik (Warszawa)
43. Prof. dr hab. n. med. Marek Wroński (Warszawa)
44. Prof. dr hab. n. med. Zofia Zwolska (Warszawa)
45. Prof. Imam Mahmud Taha Żuk (Warszawa)
46. Redaktor Elżbieta Żuk-Widmańska (Warszawa)

W okresie sprawozdawczym odbyło się 8 zebrań, na których wygłoszono 16 referatów. Frekwencja na kolejnych zebraniach wynosiła: 18, 12, 17, 18, 16, 18, 23 i 25 osób. Po każdym wygłoszonym referacie odbywała się dyskusja, w której brało udział od 5 do ok. 10 uczestników zebrania. Tematyka referatów była bardzo zróżnicowana i dotyczyła przede wszystkim spraw medyczno-lekarskich z okresu XIX i XX

stulecia. Czas wystąpień wahał się od 45 do 60 minut. Podczas wygłaszania referatów korzystano z aparatury multimedialnej. Najwięcej referatów wygłosili członkowie mieszkający w Łodzi – 5, członkowie z Warszawy i Krakowa – po 4, z Poznania, Torunia i Wrocławia – po 1. Uczestnikom spotkań serwowano herbatę i kawę oraz kruche ciasteczka. Zebrania trwały od 120 do około 180 minut (2-3 godziny.)

W programie spotkań uwzględniano sprawy informacyjno-organizacyjne. O terminach zebrań powiadamiano członków Komisji korespondencyjnie (pocztą tradycyjną) na kilka tygodni wcześniej przed datą spotkania. Zebrania odbywały się we wtorki w warszawskim Pałacu Staszica przy ul. Nowy Świat 72, w sali 27A. Początek spotkań ustalono na godz. 11:30.

Z wielkim żalem informujemy, że dr hab. n. med. Lech Bieganowski z Torunia, który wygłosił referat dnia 6 grudnia 2016 r. zmarł nagle w marcu w roku następnym. Jego pamięć uczczono chwilą ciszy na zebraniu kwietniowym 2017 r., a najbliższej rodzinie ś.p. zmarłego złożono korespondencyjnie i przez telefon wyrazy współczucia.

Zebranie 14 czerwca 2016 r.

1. Dr n. med. Bogumiła Kempieńska-Mirosławska (Uniwersytet Medyczny w Łodzi): *Profilaktyka i leczenie grypy na przełomie XIX i XX w.*
2. Dr n. med. Moniak Urbanik (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie): *Leki i metody szalbiercze w terapii XIX wieku.*

Zebranie 11 października 2016 r.

1. Prof. dr hab. n. med. Andrzej Urbanik (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie): *Wkład Polaków w rozwój światowej radiologii.*
2. Dr n. med. Magdalena Paciorek (Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie): *Studenci wydziałów lekarskich w Polsce w latach 1944/1945-1948/1949, kształtowanie i rozwój środowiska.*

Zebranie 6 grudnia 2016 r.

1. Dr hab. Ryszard Witold Grylewski (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie): *Od spekulacji do racjonalizacji, czyli rzecz o historii anatomii.*
2. Dr hab. n. med. Lech Bieganowski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu): *Rekonstrukcja budowy oka i mechanizm widzenia według Alhazena i Vitelona.*

Zebranie 21 lutego 2017 r.

1. Prof. dr hab. Maria Blombergowa (Uniwersytet Łódzki): *Wacław Lasocki – lekarz na zesłaniu po 1863 r.*

2. Dr hab. Aneta Bołdyrew (Uniwersytet Łódzki): *Środowisko lekarskie Królestwa Polskiego na przełomie XIX i XX wieku wobec problemu alkoholizmu.*

Zebranie 11 kwietnia 2017 r.

1. Prof. dr hab. n. med. Janusz Skalski (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie): *Zespół odwrócenia trzewi i zaburzenia lateralizacji w dawnym piśmiennictwie medycznym.*
2. Dr hab. n. med. Barbara Bruziewicz-Mikłaszewska (Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu): *Felicja Goldberg na Syberii.*

Zebranie 13 czerwca 2017 r.

1. Dr n. med. Ewelina Mazur-Janik (Uniwersytet Medyczny w Łodzi): *Medycyna w getcie łódzkim (1940-1944).*
2. Prof. dr hab. n. med. Jerzy Supady (Uniwersytet Medyczny w Łodzi): *Lekarz i pisarz Tadeusz Boy-Żeleński w okupowanym przez Sowieców Lwowie (1939-1941).*

Zebranie 24 października 2017 r.

1. Dr n. med. Hanna Celnik (Warszawski Uniwersytet Medyczny): *Akcja Przeciwweneryczna „W” w Polsce w latach 40. XX wieku. Próba oceny.*
2. Dr n. med. Maria Ciesielska (Okręgowa Izba Lekarska w Warszawie): *Losy dr Władysława Deringa w świetle zachowanych dokumentów.*

Zebranie 12 grudnia 2017 r.

1. Prof. dr hab. Beata Szczepańska (Uniwersytet Łódzki): *Higiena szkolna w Łodzi od połowy XIX wieku do 1918 r.*
2. Prof. dr hab. Michał Musielak (Uniwersytet Medyczny w Poznaniu): *Doktor Kazimierz Filip Wize – lekarz i filozof medycyny.*

Przewodniczący Komisji – prof. dr hab. n. med. Jerzy Supady
Sekretarz Komisji – dr n. o zdr. Bożena Kosińska
Warszawa, 10 stycznia 2018 r.

STATUETKA MGR FARM. ANTONINY LEŚNIEWSKIEJ WRĘCZONA SZCZEGÓLNIIE ZASŁUŻONYM DLA ROZWOJU HISTORII FARMACJI

Patronka Muzeum Farmacji w Warszawie mgr farm. Antonina Leśniewska (1866-1937) była nie tylko jedną z pierwszych kobiet z wyższym wykształceniem farmaceutycznym, założycielką pierwszej żeńskiej apteki i szkoły farmaceutycznej w Petersburgu, ale także działaczką społeczną. Była ona tą, która wprowadziła kobiety do zawodu, kiedyś dla nich niedostępnego, przekonując społeczeństwo, że jest to bardzo odpowiednia „nowa dziedzina pracy kobiet” [tytuł jednego z jej artykułów z 1908]. Jej zasługi są tak istotne dla rozwoju farmacji i aptekarstwa, że środowisko polskich historyków farmacji zrzeszone w Polskim Towarzystwie Farmaceutycznym (PTFarm.) wnioskowało do Zarządu Głównego o ustanowienie „Statuetki mgr farm. Antoniny Leśniewskiej”. Jest ona przyznawana, od 2017 r., za wybitny wkład w rozwój historii farmacji w Polsce przez Zarząd Zespołu Sekcji Historii Farmacji Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego na wniosek Kapituły, w skład której wchodzi: prezes Zarządu Głównego PTFarm., przewodniczący Zespołu Sekcji Historii Farmacji i kierownik Muzeum Farmacji im. mgr farm. Antoniny Leśniewskiej.

Autorem statuetki jest Waldemar Mazurek (1961), znany polski rzeźbiarz, absolwent Wydziału Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Rzeźba odlana jest z brązu patynowanego na ciemno, a podstawę wykonano z białego greckiego marmuru.

Na początku 2018 r. zostały wręczone dwie Statuetki w Instytutach Polskich w St. Petersburgu i Madrycie. Była to wyjątkowa okazja do promocji historii polskiej farmacji w placówkach podległych Ministerstwu Spraw Zagranicznych, których naczelnym zadaniem jest upowszechnianie polskiej kultury, wiedzy o historii oraz dziedzictwie narodowym w świecie.

Szczególnie ważną rolę odegrał Instytut Polski w St. Petersburgu, którego dyrektorka Anna Łazarz zdecydowała o dwujęzycznym wydaniu (oryginał był napisany po rosyjsku) wspomnień Antoniny Leśniewskiej w serii *POLONICA Petropolitana*, w tłumaczeniu i ze słowem wstępnym Iwony Arabas. Dodatkowym argumentem, by przypomnieć dokonania Antoniny Leśniewskiej było ustanowienie w roku 2018 przez polski Sejm Rokiem Praw Kobiet.

Fot.1 Iwona Arabas, Lidia M. Czyż i Anna Łazar podczas wręczania Statuetki Antoniny Leśniewskiej

Patronka Muzeum Farmacji w Warszawie swoją drogę do wymarzonego zawodu opisała około 1901 r. Zostały one wydane w bardzo niskim nakładzie w St. Petersburgu i są obecnie prawdziwym białym krukiem. Jeden z dwóch odnalezionych egzemplarzy należy do najcenniejszych eksponatów warszawskiego Muzeum. Treść wspomnień jest wyjątkowym dokumentem epoki, świadectwem wielkiego zaangażowania Autorki zarówno w walkę kobiet o dostęp do wyższego wykształcenia farmaceutycznego, jak i w sprawę zreformowania całego systemu edukacji farmaceutycznej.

W dniu 16 kwietnia 2018 r. w Instytucie Polskim, w obecności Andrzeja Chodkiewicza, Konsula Generalny RP w Sankt Petersburgu odbyła się uroczysta promocja wspomnień Antoniny Leśniewskiej *Nieprzetartym szlakiem*. Specjalnym gościem była dr Irina Yukina, ceniona autorka prac na temat rosyjskiego feminizmu.

Następnego dnia, 17 kwietnia, odbyła się sesja poświęcona 100-leciu polskiej farmacji. Rozpoczęła się wyjątkowym wydarzeniem – wręczeniem dyrektorce Annie Łazar Statuetki Antoniny Leśniewskiej. Po tej uroczystości wykład przygotowany na stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości na temat przebiegu najważniejszych wydarzeń polskiej farmacji w okresie 1918-2018 (*Farmacja polska 1918-2018*.

Fot.2 Prof. dr Maria del Carmen Francés Causapé ze Statuetką
A. Leśniewskiej

Fot.3 Fot. 3 Dyrektor Instytutu Polskiego w Madrycie dr Łukasz Grützmacher,
dr Lidia M. Czyż i prof. dr Maria del Carmen Francés Causapé

Krótki rys historyczny) wygłosiła dr Lidia Maria Czyż. Na zakończenia Iwona Arabas opowiedziała o pionierskich dokonaniach Antoniny Leśniewskiej w Petersburgu. Po dyskusji z mieszkańcami Petersburga lampką wina wzniesiono toast na cześć uhonorowanej Statuetką dyrektorki Instytutu Anny Łazar. Pierwszy gratulacje złożył Andrzej Chodkiewicz, Konsul Generalny RP w Sankt Petersburgu.

Z kolei w dniu 24 kwietnia 2018 roku w Instytucie Polskim w Madrycie odbyła się uroczystość wręczenia „Statuetki mgr farm Antoniny Leśniewskiej” prof. dr Marii del Carmen Francés Causapé. Spotkanie, w którym uczestniczyło liczne grono profesorów z Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Madryckiego (Universidad Complutense de Madrid, UCM), Wydziału Medycznego Uniwersytetu w Alcalá de Henares (Universidad de Alcalá) oraz członków Narodowej Królewskiej Akademii Farmacji (Real Academia Nacional de Farmacia), rozpoczęło wystąpienie gospodarza Instytutu dyrektora dr Łukasza Grützmachera. Następnie dr hab. Iwona Arabas, prof. PAN opowiedziała o historii powstania Statuetki Antoniny Leśniewskiej oraz o samej patronce Muzeum Farmacji w Warszawie.

Po tym wprowadzeniu dr Lidia Maria Czyż, przewodnicząca Zespołu Sekcji Historii Farmacji, wręczyła Statuetkę i dyplom prof. dr Marii del Carmen

Fot. 4. Prof. dr Schoji Asada, dr hab. prof. PAN Iwona Arabas i Lidia M. Czyż

Francés Causapé. Pani Profesor ze wzruszeniem dziękowała za przyznane jej wyróżnienie i wspominała ponad ćwierć wieczne kontakty z polskimi historykami farmacji.

Do tej pory okazją do wręczania Statuetek były ważne dla środowiska wydarzenia i jubileusze. I tak pierwsze Statuetki zostały wręczone już we w 2017 r. podczas uroczystej inauguracji Muzeum Farmacji w Warszawie, które swe podwoje otworzyło 5 września po gruntownym remoncie, z nowym scenariuszem i w nowej aranżacji. Otrzymali je wtedy prof. Janusz Durko, emerytowany dyrektor Muzeum Warszawy, który ocalił w 2002 roku Muzeum Farmacji (Statuetkę odebrała w późniejszym terminie jego córka). Drugim laureatem został prof. Shoji Asada, fundator ekspozycji wystawy „Leki Kam-pu w japońskiej tradycji”, który przybył specjalnie z Japonii na tę uroczystość. Kolejne Statuetki zostały wręczone podczas 43. Międzynarodowego Kongresu Historii Farmacji, który odbył się w Warszawie również we wrześniu 2017 r. Otrzymały je dr Jadwiga Brzezińska, najbardziej utytułowana polska historyk farmacji, oraz dr Christe Kletter z Wydział Farmaceutycznego Uniwersytetu Wiedeńskiego, wieloletnia prezes International Society for the History of Pharmacy.

Podczas uroczystości z okazji siedemdziesięciolecia Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego w dniu 30 listopada 2017 r. zostali uhonorowani Statuetką polscy naukowcy, którzy swoim zaangażowaniem inspirowali pracę Sekcji Historii Farmacji PTFarm., co przekładało się na podejmowanie prac naukowych z tej dziedziny: doc. dr hab. Aleksander Drygas, prof. dr hab. Janusz Pluta i prof. dr hab. Bożenna Gutkowska.

Z odlanych piętnastu Statuetek jeszcze sześć czeka na wręczenie zasłużonym w rozwijaniu i promowaniu polskiej historii farmacji.

Iwona Arabas
Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN

Lidia Maria Czyż
Sekcja Historii Farmacji PTF

KONFERENCJE ICOHTEC W LATACH 2014–2018

Od ostatniego sprawozdania z działalności Międzynarodowego Komitetu Historii Techniki (ICOHTEC) minęło sporo czasu. Nie oznacza to jednak, że w Komitecie niewiele się w tym okresie działo. Przeciwnie, od 2013 roku zwiększył się międzynarodowy zasięg organizacji, która za jeden ze swoich głównych celów uznaje właśnie upowszechnianie idei studiów nad dziejami techniki oraz ułatwianie kontaktów badaczy z różnych krajów. W 2014 roku konferencja odbyła się w rumuńskim Braşowie, a później kolejno: w Tel Awiwie, Porto i Rio de Janeiro (spotkanie w Brazylii odbyło się przy okazji XXV Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki i Techniki – ICHST). Ostatnio, w 2018 roku, ICOHTEC zebrał się w Saint-Étienne obchodząc przy okazji 50-lecie swojej działalności, co miało wymiar symboliczny, jako że do założenia Komitetu doszło podczas XII Kongresu właśnie we Francji. Za inicjatywą tą stali wówczas czterej wybitni historycy: Melvin Kranzberg ze Stanów Zjednoczonych, Maurice Daumas z Francji, Siemion Szuchardin ze Związku Radzieckiego oraz Eugeniusz Olszewski, wówczas pełniący funkcję zastępcy dyrektora Zakładu Historii Nauki i Techniki IHN PAN. Warto przypomnieć, że to właśnie profesor Olszewski objął funkcję pierwszego Przewodniczącego ICOHTEC.

W ciągu minionych 5 lat konferencje ICOHTEC odbyły się zatem na trzech kontynentach, a geografia pochodzenia uczestników tych spotkań była jeszcze bardziej różnorodna niż dotychczas. Zwykle najlepiej dopisywali gospodarze, co szczególnie było widoczne w Braşowie, gdzie Rumunii stanowili czwartą część spośród przeszło 200 uczestników. Zwyczajowo najliczniejsze grupy tworzyli Niemcy, Amerykanie, Holendrzy, Rosjanie i Portugalczycy. Również w Braşowie po raz pierwszy od wielu lat wzięła udział większa grupa Polaków. Trend ten utrzymuje się zresztą do dzisiaj. Z kolei od Porto datuje się coraz większa i bardziej aktywna obecność Kandydycków. Coraz częściej na konferencje ICOHTEC przyjeżdżają również badacze z Chin, Indii, Chile, Meksyku, Turcji i Pakistanu.

Tematem konferencji w Braşowie była technika w okresie przemian („Technology in Times of Transition”). Wydaje się, że Rumunia, która doświadczyła (i nadal doświadcza) poważnych przemian po upadku komunizmu była właściwym miejscem, aby zastanowić się nad rolą techniki w tych przemianach, a z drugiej strony

– nad ich wpływem na postęp naukowo-techniczny, wytwórczość przemysłową, konsumpcję czy środowisko. O różnych aspektach tych złożonych relacji podczas otwarcia konferencji mówił profesor Alexandre Herlea, były ambasador Rumunii przy Unii Europejskiej i Przewodniczący ICOHTEC w latach 2001–2005.

Spośród referatów bardzo blisko odnoszących się do głównego tematu spotkania warto wyróżnić te skupione w sesji poświęconej transferowi techniki pomiędzy Zachodem a Wschodem. Niezwykle ciekawy aspekt tych procesów poruszył Mirosław Sikora z katowickiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej. Mówił on o szpiegostwie przemysłowym praktykowanym przez kraje socjalistyczne¹.

Konferencje ICOHTEC są zawsze otwarte na zgłoszenia niekoniecznie pozostające w ścisłej zbieżności z wiodącym tematem, toteż uczestnicy mieli okazję poznać wyniki referat Donny Drucker dotyczący technicznych aspektów badań nad seksualnością. Była to prezentacja artykułu nagrodzonego w konkursie im. Maurice'a Daumasa. Warto dodać, że laureatka drugiej nagrody przyznawanej przez ICOHTEC za najlepszą książkę z dziedziny historii techniki i dyscyplin pokrewnych, Dora Vargha, również została wyróżniona za pracę z historii medycyny, bo dotyczącą dziejów walki z epidemią polio na Węgrzech.

Coraz częściej doroczne sympozja ICOHTEC są wybierane przez uczestników różnych grup i sieci badawczych jako miejsce okresowych spotkań o charakterze warsztatowym. Tym razem była to grupa zajmująca się zagadnieniem mobilności. Jak co roku, dużym zainteresowaniem cieszył się blok paneli dotyczących społecznej historii wojskowości mający formułę niezależnego sympozjum. W jednym z sześciu wchodzących w jego skład paneli Anna Turza z Uniwersytetu Rzeszowskiego referowała na temat roli sportu w przeszkoleniu wojskowym w okresie II RP. Z kolei w sesji poświęconej technice życia codziennego Patryk Wasiak (Uniwersytet Wrocławski) zajął się problematyką polskiego konsumeryzmu w okresie PRL, a piszący te słowa zreferował dzieje elektrycznego żelazka w Polsce.

Kolejne sympozjum w Tel Awiwie odbyło się jako impreza łączona z konferencją HISTELCON (History of Electrical Technology), organizowaną cyklicznie przez Centrum Badań Historycznych przy IEEE (Institute of Electrical and Electronic Engineers), jednym z najstarszych i największych na świecie stowarzyszeń skupiających inżynierów elektryków. W spotkaniu uczestniczyło łącznie nieco ponad 100 osób, co jak na standardy ICOHTEC było wynikiem dość skromnym. Wydarzenie

¹ Z uwagi na brak miejsca, w tym zbiorczym raporcie skoncentrowałem się na informacjach ogólnych dotyczących wszystkich pięciu konferencji, oraz na wybranych wystąpieniach polskich uczestników. Bardziej szczegółowe raporty z poszczególnych sympozjów publikowane były na łamach "Technology and Culture". Zob. Biborka Bartha, Yoel Bergman, Sławomir Łotysz, Anna Turza, S. Łotysz, *Forty-first Symposium of the International Committee for the History of Technology "Technology in Times of Transition," Brasov, Romania, 29 July–2 August 2014*, "Technology and Culture", v. 56 (January 2014), s. 241–247

odbywało się pod wspólnym hasłem „History of High-Technologies and Their Socio-Cultural Contexts”².

Tradycyjny wykład inauguracyjny, tzw. Kranzberg Lecture, wygłosił profesor Robert Fox (University of Oxford), który zastanawiał się nad przyczynami, dla których tak wiele zaawansowanych technologii powstających w laboratoriach nie jest implementowanych w przemyśle i ostatecznie nie trafia do odbiorców. Z kolei w wykładzie otwierającym HISTELCON profesor Leo Corry (Uniwersytet Telawiwski) dokonał rewizji poglądu na rolę Alana Turinga w powstaniu pierwszego komputera.

Tak jak rok wcześniej specjalna sesja została poświęcona dyskusji nad pracami wyróżnionymi w obu konkursach organizowanych przez ICOHTEC. W kategorii najlepszego artykułu zwyciężył Stefan Krebs (Uniwersytet Luksemburski), a w konkursie książkowym zwyciężyła Karena Kalmbach (European University Institute) za pracę doktorską na temat percepcji katastrofy w Czarnobylu we Francji i w Wielkiej Brytanii.

Dziejom techniki komputerowej i informatyki poświęcono podczas tej konferencji wiele uwagi. Spośród polskich uczestników, Piotr Marciniak i Agnieszka Rumieź (Politechnika Poznańska) zastanawiali się nad wpływem, jaki komputery, będąc przecież ostatecznie tylko narzędziem, wywarły na kształt polskiej architektury. Kwestie związane z dziejami polskiego przemysłu farmaceutycznego znalazł się w centrum zainteresowania dwóch kolejnych uczestników z Polski. O ile jednak Mirosław Sikora analizował rolę szpiegostwa przemysłowego w pozyskiwaniu technologii z Zachodu, to autor tego raportu skoncentrował się na instytucjonalnych warunkowaniach rozwoju tej gałęzi przemysłu w okresie PRL. Z kolei Krzysztof Kubiak (Uniwersytet Jana Kochanowskiego) i Anna Turza, obydwój uczestniczący w sesji militarnej, mówili odpowiednio o technicznych aspektach polskiego uczestnictwa w strukturach NATO i o przeszkoleniu wojskowym kobiet w II RP.

Kolejne, XLIII sympozjum ICOHTEC odbyło się w Porto w końcu lipca 2016 roku pod wiodącym hasłem „Technology, Innovation, and Sustainability: Historical and Contemporary Narratives”. Bezpośrednio przed konferencją, na Uniwersytecie Lizbońskim odbyła się pierwsza szkoła letnia zorganizowana wspólnie przez ICOHTEC i Międzyuczelniane Centrum Historii Nauki i Techniki CIUHCT (Centro Interuniversitário de História das Ciências e da Tecnologia). W trwającym trzy dni cyklu wykładów i warsztatów wzięło udział 17 doktorantów i młodych doktorów z 7 krajów³. Następnie uczestnicy, zarówno wykładowcy jak i studenci, przemieścili

² Shaul Katzir, Christopher Neumaier, M. Luísa Sousa, David Zimmerman, Forty-second Symposium of the International Committee for the History of Technology and Fourth Meeting of the History of Electrical Technology “History of High-Technologies and Their Socio-Cultural Contexts,” Tel Aviv, Israel, 16–20 August 2015. *Technology and Culture*, vol. 57 (January 2016), s. 216–224.

³ Yoel Bergman, Francesco Gerali, Joanna Walewska, Dick van Lente, Liliia Zemnukhova, Forty-third Symposium of the International Committee for the History of Technology “Technology, Innovation, and Sustainability: Historical and Contemporary Narratives,” Porto, Portugal, 26–30 July 2016, *Technology and Culture*, v. 58, (January 2017), s. 250–256.

się do Porto, gdzie rozpoczęły się właściwe obrady. Otworzył je profesor Helmuth Trischler (Deutsches Museum) swoim wykładem zatytułowanym „The Anthropocene: A Challenge to the History of Science, Technology, and Sustainability”, w którym przeanalizował rozwój koncepcji antropocenu, jako epoki geologicznej naznaczonej działalnością człowieka.

Z tematem konferencji bardzo blisko związane były sesje poświęcone energii i technologiom jej pozyskania, szczególnie w odniesieniu do ropy naftowej i gazu ziemnego. Szeroko dyskutowane były ponadto dzieje elektryczności. Większość uczestników z Polski skoncentrowała się na okresie PRL. Patryk Wasiaak i Mirosław Sikora zajęli się dziejami przemysłu komputerowego. Z kolei Urszula Jarecka (IFiS PAN) zaprezentowała wyniki badań nad środkami popularyzacji wiedzy technicznej wśród młodzieży, a Joanna Walewska (UMK) przedstawiła nieznanne aspekty pracy kobiet w krajowym przemyśle radiotechnicznym. Autor tego raportu referował na temat współpracy międzynarodowej w dziedzinie ochrony zdrowia.

Ponieważ co cztery lata sympozjum ICOHTEC organizowane jest jako część obrad Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki i Techniki, w 2017 roku spotkaliśmy się w Rio de Janeiro. Ze względu na znaczną odległość od Europy, skąd wywodzi się większość członków i sympatyków ICOHTEC liczba wygłoszonych przez nich referatów była stosunkowo niewielka. Tym niemniej na konferencji w Brazylii reprezentowana była większość nurtów badawczych tradycyjnie obecnych na naszych sympozjach, jak transfer technologii przez „żelazną kurtynę”, społeczna historia wojskowości, mobilność czy środowisko i energia. Do Rio de Janeiro nie dotarł niestety żaden z laureatów nagród przyznawanych rokrocznie przez ICOHTEC⁴.

Spośród referatów wygłoszonych przez polskich uczestników należy wymienić studium porównawcze dotyczące dziejów badań nad żywicą sosnową w laboratoriach francuskich i amerykańskich, którego autor, Marcin Krasnodębski związany jest z Uniwersytetem Bordeaux. Z kolei piszący te słowa przeanalizował rolę lokalnej kadry naukowo-technicznej w formułowaniu międzynarodowych programów pomocowych na przykładzie fabryki penicyliny przekazanej Czechosłowacji przez UNRRA.

Ostatnie, XLV sympozjum ICOHTEC, połączone z obchodami 50-lecia istnienia Komitetu odbyło się Saint-Étienne w drugiej połowie lipca 2018 roku. Była to okazja do zastanowienia, na ile udało się osiągnąć cele wyznaczone pół wieku temu przez Kranzberga, Daumasa, Szuchardina i Olszewskiego. Świat bardzo zmienił się od tamtej pory. Wprawdzie opadła „żelazna kurtyna”, której istnienie dało wówczas asumpt do powołania Komitetu jako forum wymiany myśli dla historyków techniki z obu jej stron, ale pojawiły się nowe podziały i nowe wyzwania. To, że ICOHTEC nadal

⁴ Francesco Gerali, Marcin Krasnodębski, Saara Matala, Dick Van Lente, Forty-fourth Symposium of the International Committee for the History of Technology “Science, Technology, and Medicine between the Global and the Local,” Rio de Janeiro, Brazil, 24–29 July 2017. v. 59 (January 2018), s. 152–158.

działa zdaje się dowodzić, że zdołał się do tych zmian przystosować, co pozwala na ostrożny optymizm.

Spotkanie odbyło się pod hasłem „Technological Drive from Past to Future? 50 years of ICOHTEC” i przyciągnęło przeszło 200 uczestników z blisko 40 krajów. Zaszczycił wygłoszenia wykładu inauguracyjnego przypadł Robertowi Budowi z londyńskiego Science Museum. W wystąpieniu zatytułowanym “Conceptual history, branding and technology as part of the public sphere” odniósł się on do postrzegania techniki jako wyznacznika postępu cywilizacyjnego. Właściwe obrady poprzedziło dwudniowa szkoła letnia, w której wzięło udział kilkunastu młodych badaczy. Wśród wykładowców znaleźli się m.in. Francesca Bray, David Edgerton i Michel Cotte.

Nie wszyscy Polacy których referaty zostały przyjęte do programu konferencji dotarli do Saint-Étienne, by je wygłosić. Tym bardziej zatem warto wymienić pracę Marcina Krasnodębskiego na temat fotoniki jako przykładu paradygmatu technologicznego. Z kolei Mirosław Sikora omówił rolę wywiadu przemysłowego w programach rozwojowych podejmowanych w ostatnich latach istnienia bloku sowieckiego, natomiast Magdalena Zdrodowska (UJ) mówiła o tym jak zmieniała się funkcja oraz percepcja trąbek słuchowych w XX wieku. Piszący te słowa przeanalizował przyrodnicze i społeczne tło dyskusji wokół popularnej w okresie międzywojennym koncepcji osuszenia Polesia.

W ciągu ostatnich pięciu lat doszło również do zmian w zarządzie Komitetu. Po czterech latach pełnienia funkcji Sekretarza Generalnego w wyborach przeprowadzonych w przededniu Kongresu w Rio de Janeiro zostałem wybrany na stanowisko Przewodniczącego ICOHTEC⁵. Funkcję Sekretarza Generalnego objął Stefan Poser z Niemiec, a Wiceprzewodniczącego – Yoel Bergman z Izraela. W tym składzie pokierujemy pracami Komitetu aż do XXVI Kongresu, który odbędzie się w 2021 roku w Pradze.

Czy udało mi się zrealizować cele, z jakimi stawałem do wyborów na stanowisko Sekretarza przed pięcioma laty? Obiecywałem wówczas dołożyć starań by „uczynić Komitet bardziej atrakcyjnym dla badaczy dopiero rozpoczynających swoją akademicką karierę”⁶. Chciałem też „odbudować renomę, jaką niegdyś ICOHTEC cieszył się wśród historyków we Wschodniej Europie”. Nie mnie jest oceniać efekty moich działań. Powinienem wyjaśnić tylko, że zarząd ICOHTEC to ciało kolegialne bardzo

⁵ Podczas sympozjum w Saragossie w 1993 roku zdecydowano o odejściu od reprezentacji narodowych i oparciu się na członkostwie indywidualnym. Wtedy też zniesiono zasadę, że Przewodniczącym i Sekretarzem Generalnym nie może być Amerykanin ani Rosjanin, a wybór kandydata do każdej funkcji odbywa się na drodze powszechnego głosowania podczas Zgromadzenia Ogólnego lub w wyniku głosowania internetowego. Stanowisko Przewodniczącego można piastować tylko przez jedną kadencję, pozostałe przez dwie. Kadencja członka 12-osobowego Komitetu Wykonawczego również trwa 4 lata, jednak tu wybory odbywają się co roku. Trzech nowo wybranych członków zastępuje tych o najdłuższym stażu.

⁶ Sławomir Łotysz, *Polak w kierownictwie ICOHTEC*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, R.59, nr 1 (2014) s. 231–233.

ściśle współpracujące ze sobą w zakresie kompetencji określonych przez statut i półwiekową już tradycję, jaką szczyty się ICOHTEC. Wszystkie zatem sukcesy – ale i porażki – rozkładają się obecnie pomiędzy Warszawę, Berlin i Tel Awiw.

Na koniec osobista, ale chyba uprawniona w tym miejscu uwaga. Co bardzo ciekawie, część polskich uczestników ostatniej konferencji ICOHTEC decyduje się pozostać z Komitetem na dłużej. Regularnie uczestniczą w kolejnych sympozjach, wstępują w szeregi członków i angażują się w jego prace. Na przykład Mirosław Sikora został wybrany członkiem Komitetu Wykonawczego na lata 2017–2020, a obecnie kieruje przygotowaniem do kolejnego, XLVI sympozjum ICOHTEC, które odbędzie się w jego rodzinnych Katowicach w dniach 22–27 lipca 2019 roku. Zdobyć prawa do organizacji tego kongresu, niemal pół wieku po tym, jak ICOHTEC po raz pierwszy i ostatni gościł w Polsce, stanowi wielki sukces. Za sukcesem tym stoi przede wszystkim ogromne zaangażowanie lokalnych organizatorów w stworzenie atrakcyjnej propozycji i determinacja w jej przeforsowaniu (w głosowaniu Katowice pokonały na głowę rosyjskiego kontrkandydata). Ale na sukces ten składa się również zauważalna aktywność polskich historyków techniki na forum ICOHTEC. W ciągu ostatnich 5 lat dali się poznać jako badacze energiczni, dobrze przygotowani, wnikliwi, a także otwarci na nowe koncepcje oraz – co nie mniej ważne – na kontakty międzynarodowe.

Co charakterystyczne, większość z nich reprezentuje inne dyscypliny naukowe, jak socjologia czy kulturoznawstwo. O tym, że historia techniki jako dyscyplina istnieje w Polsce, i że od lat praktykowana jest w IHN dowiedzieli się dopiero na konferencji ICOHTEC. O czym to świadczy? Niestety o tym, że jako Instytut nie w pełni wykorzystujemy nasz potencjał, by przyciągnąć i skupić wokół siebie badaczy z innych ośrodków. Mam nadzieję, że konferencja ICOHTEC w Katowicach, której IHN PAN jest naukowym patronem, będzie dobrą okazją by to zmienić. Dlatego w imieniu organizatorów i swoim własnym zapraszam do aktywnego udziału w tym wydarzeniu. Termin nadsyłania zgłoszeń upływa 15 stycznia 2019 roku, a szczegółowe informacje znajdują się w komunikacie konferencyjnym na następnych stronach „Kwartalnika” oraz na stronie internetowej www.icohtec.org.

dr hab. Sławomir Łotysz, prof. PAN
Przewodniczący ICOHTEC

Call for Papers
TECHNOLOGY AND POWER
46TH ANNUAL SYMPOSIUM OF THE INTERNATIONAL COMMITTEE FOR THE
HISTORY OF TECHNOLOGY IN KATOWICE, POLAND, 22–27 JULY 2019

Social theorists from Max Weber to Jürgen Habermas have argued that power relations are among the defining characteristics of every society, along with culture and economic relations. The main theme of this conference, *Technology and Power*, seeks to interrogate the various roles technologies have played in the development of power relations in the past, in different parts of the world. Political power (local, state, and inter-state) is the most obvious of these, but relations of gender, sexuality, race, ethnicity, class, labour, age, and so on, also include elements of power. Technologies have instrumental, mediating, undermining, reinforcing, and constructive roles in all of these relations. Some technologies have been used by elites, others have served the relatively powerless. Think of weapons as means of state power, but also as instruments of revolution; the printed word as a vehicle of state and church propaganda, but also as a disrupter of all kinds of authority; contraceptive devices and pills that have changed relations between the sexes and in families. Power is usually contested, and technologies often change the chances of those involved in these conflicts.

The recent interest in transnational history has extended the range of these topics and revealed their interconnectedness. Technological change is disrespectful of national borders: technical knowledge and technicians travel, and new technologies of communication and transport transform balances of trade and power on a worldwide scale. We have only begun to explore these global dimensions, and the symposium will offer the opportunity to push this project forward.

A broad but non-exhaustive list of possible topics for paper presentations follows. Proposals and presentations on a wide spectrum of topics related to the general theme are very much encouraged. Proposals outside the main theme will also be considered.

1. Technology and the State

Engineers and architects in power

- forms of technocracy across the world and in different times
- case studies of technocrats
- large technocratic projects (think of TVA or the post WWII dam building projects in the third world, and similar projects in earlier times)

The State and the economy, from mercantilism to the present

- energy politics
- technical education
- stimulating small companies, from crafts to modern start-ups

State power and military technology

- military technology and the rise of the modern nation-state
- technology-driven military revolutions
- war and technological change
- military and technological aspects of unconventional warfare
- military technology in non-military settings
- military-industrial (-academic) complexes (not only US)

Technical forms of government

- technologies of surveillance (as in border control, security services, public health)
- environmental governance
- managing populations by means of statistics or eugenics

Technology and international relations

2. Design as politics

Urban planning across the world

- the design of city life
- transit infrastructures
- ecological urbanism

Scripting the everyday

- attempts to shape life through the design of homes
- offices and products for everyday use

Design fantasies

- offices and products for everyday use
- technological utopias and dystopias

Design and political ideology

- from totalitarianism to neoliberalism
- design activism (as in DIY and the 'maker movement')

3. Power and the body

The rise of Big Pharma

Reproductive technology, gender and family relations

Self-monitoring technologies, the 'quantified self'

Resisting and rejecting modern medical interventions; alternative and non-western health care practices

4. Maintaining, repairing, and appropriating technologies

Repair and maintenance of large technological systems

Everyday cultures of maintenance and repair in developed and developing nations

Sites of repair: factories, workshops, maker-labs, and homes

Hacking and modifying digital and material things

PROPOSAL GUIDELINES

The symposium covers all periods and all areas of the globe. In keeping with a cherished tradition of the field, the meeting is open to scholars from all disciplines and backgrounds.

The conference language is English.

We especially encourage graduate students to submit proposals and to participate in the symposium.

INDIVIDUAL PAPER proposals must include: (1) a 300-word (maximum) abstract; and (2) a one-page (maximum) CV. Abstracts should include the author's name and email address, a short descriptive title, three to five key words, a concise statement of the thesis, a brief discussion of the sources, and a summary of the major conclusions. If you are submitting a paper proposal dealing with a particular subtheme in this CfP, please indicate this in your proposal. In preparing your paper, remember that presentations are not full-length articles. You will have no more than 20 minutes to speak, which is roughly equivalent to 8 double-spaced typed pages. For more suggestions about preparing your conference presentation, please consult the guidelines at the conference website. Contributors are encouraged to submit full-length versions of their papers after the conference for consideration by ICOHTEC's peer-reviewed journal ICON.

PANEL proposals must include (1) an abstract of the panel (300 words maximum), listing the proposed papers and a session chairperson; (2) abstracts for each paper (300

words maximum); (3) a one-page CV (maximum) for each contributor and chairperson. Panels should consist of three or four speakers. Several panels may be organized on one topic. We encourage the creation of panels which examine technology and power relations in different parts of the world, enabling international comparisons, and contributing to an emerging transnational historiography. We welcome especially contributions from beyond Europe and the United States, which so far have been less fully covered by historians of technology.

The programme committee reserves the right to relocate papers to different themes and add papers to panels.

POSTER proposals must include (1) a 300-word (maximum) abstract; and (2) a one-page CV. Abstracts should include the author's name and email address, a short descriptive title, a concise statement of the thesis, a brief discussion of the sources, and a summary of the major conclusions. Please indicate which of the symposium subthemes your poster refers to (if applicable).

The programme committee also encourages submission of ALTERNATIVE FORMATS for sessions: round tables, the presentation of an important book or film, etcetera.

Members of ICOHTEC pay a reduced fee.

PROPOSAL SUBMISSIONS

The final deadline for all submissions is Tuesday **15 January 2019**.

Please check updated instructions on submissions at our website:

Please submit your session, individual paper, or poster, online

The submission form should guide you through the submission process, but if you need further explanation, you can find it in the pdf document 'Technical instructions', which you can download from the opening page of the submission form.

If you want to submit a proposal for a session in another format, please contact the chair of the Program Committee, Dick van Lente.

PROGRAMME COMMITTEE:

Dick van Lente, The Chair (The Netherlands)

Lino Camprubi (Spain)

Enrique Cukierman (Brazil)

Francesco Gerali (Italy/USA)

Jan Hadlaw (Canada)

Shaul Katzir (Israel)

Elena Kochetkova (Russia)

Mirosław Sikora (Poland)

Luisa Sousa (Portugal)

Nathan Wood (USA)

Artemis Yagou (Greece/Germany)